

KÜRESELLEŞME SONRASINDA AVRUPA BİRLİĞİ VE DİJİTAL EKONOMİ

Yasin Sönmez*

ÖZ

Bu makale, küreselleşme sonrası dönemde Avrupa Birliği'nin (AB) dijital ekonomi alanındaki dönüşümünü ve bu dönüşümün uluslararası ilişkiler bağlamındaki etkilerini kapsamlı bir şekilde ele almaktadır. Çalışma, dijital ekonominin tanımı, kapsamı ve tarihsel gelişimi ile başlayarak, dijitalleşmenin uluslararası ticarete yarattığı fırsatlar ve karşılaşılan zorlukları değerlendirmektedir. Küreselleşme sonrası dönemde dijital teknolojilerin KOBİ'lerin küresel pazarlara erişimini kolaylaştırması, lojistik ve tedarik zinciri optimizasyonu sağlaması ve finansal teknolojilerde yarattığı yenilikler analiz edilmektedir. Buna karşılık, veri güvenliği, dijital bölünme ve düzenleyici çerçevelerin eksikliği gibi riskler ele alınmakta, bu bağlamda uluslararası ticaret politikalarının dijital çağa adaptasyonu detaylandırılmaktadır.

Makale, Avrupa Birliği'ni odağına alarak, Dijital Avrupa Programı ve Dijital Ekonomi ve Toplum Endeksi (DESI) gibi somut örnekler üzerinden dijital ekonominin bölgesel politikalar üzerindeki etkisini irdelemektedir. Ayrıca, Lizbon Stratejisi ve Avrupa 2020 Stratejisi bağlamında AB'nin küresel dijital ekonomi liderliği hedefi tartışılmaktadır. Çalışma, Avrupa Dijital Tek Pazarı ve buna yönelik stratejilerin, AB'nin dijital egemenlik ve ekonomik bağımsızlık hedeflerine katkısını incelemektedir. Dijital teknolojilerin, uluslararası ticaret ve yönetim sistemini nasıl şekillendirdiği, AB'nin bu süreçteki rolüyle birlikte değerlendirilmiştir.

Bu bağlamda, çalışmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır: Dijital ekonominin tanımı ve kapsamı, küreselleşme sonrası dönemde nasıl şekillenmiştir? Dijitalleşme, uluslararası ticaretin dinamiklerini ve küresel ekonomik sistemin yapısını nasıl dönüştürmektedir? Avrupa Birliği, dijital ekonomi alanında küresel bir lider olarak konumunu güçlendirmek için hangi stratejileri benimsemektedir? Dijital Avrupa Programı, Dijital Ekonomi ve Toplum Endeksi (DESI) ve Avrupa Dijital Tek Pazarı gibi inisiyatifler, AB'nin bölgesel ve küresel politikalarına nasıl katkıda bulunmaktadır? Veri güvenliği, dijital bölünme ve düzenleme eksiklikleri gibi dijitalleşmenin getirdiği zorluklar karşısında Avrupa Birliği'nin uluslararası ticaret politikaları nasıl bir adaptasyon sürecinden geçmektedir? Dijital egemenlik ve ekonomik bağımsızlık kavramları, AB'nin dijital ekonomi stratejilerinde nasıl bir rol oynamaktadır?

Anahtar Kelimeler: Avrupa Birliği, küreselleşme, dijital ekonomi

* İstanbul Nişantaşı Üniversitesi, Yüksek Lisans Öğrencisi. ORCID: 0009-0009-1813-8618, e-mail: snmzyasin@gmail.com

EUROPEAN UNION AND DIGITAL ECONOMY AFTER GLOBALIZATION

ABSTRACT

This article comprehensively examines the transformation of the European Union (EU) in the digital economy during the post-globalization era and its implications within the context of international relations. The study begins by defining the digital economy, exploring its scope and historical evolution, and assessing the opportunities and challenges it presents for international trade. Key aspects analyzed include how digital technologies facilitate SMEs' access to global markets, optimize logistics and supply chains, and drive innovation in financial technologies. Conversely, risks such as data security, digital divides, and regulatory challenges are addressed, alongside a detailed discussion of the adaptation of international trade policies to the digital era.

Focusing on the European Union, the article evaluates the impact of regional policies on the digital economy through initiatives such as the Digital Europe Programme and the Digital Economy and Society Index (DESI). Furthermore, it discusses the EU's ambitions for global digital leadership within the frameworks of the Lisbon Strategy and the Europe 2020 Strategy. The study delves into the European Digital Single Market and its strategies to advance the EU's goals of digital sovereignty and economic independence. The role of digital technologies in reshaping the international trade and governance system is analyzed in conjunction with the EU's position in these processes.

In this context, the study seeks to answer the following questions: How has the definition and scope of the digital economy been shaped in the post-globalization era? How does digitalization transform the dynamics of international trade and the structure of the global economic system? What strategies does the European Union adopt to strengthen its position as a global leader in the digital economy? How do initiatives such as the Digital Europe Programme, the Digital Economy and Society Index (DESI), and the European Digital Single Market contribute to the EU's regional and global policies? How are the European Union's international trade policies adapting to challenges such as data security, digital divide, and regulatory deficiencies arising from digitalization? Finally, how do concepts like digital sovereignty and economic independence play a role in the EU's digital economy strategies?

Keywords: European Union, globalization, digitalization, digital economy

1. DİJİTAL EKONOMİ VE KÜRESELLEŞME

1.1.Dijital Ekonomi Nedir?

Dijital ekonomi kavramı, son yıllarda giderek artan bir öneme sahip olmakta ve ekonomik faaliyetlerin dijital teknolojilerle bütünleşmesini ifade etmektedir. Bu kavramın tanımı ve kapsamı konusunda literatürde çeşitli yaklaşımlar bulunmaktadır. Genel olarak dijital ekonomi, bilgi ve iletişim teknolojilerinin (BİT) ekonomik faaliyetlerde yoğun kullanımına dayanan bir ekonomik yapıyı temsil etmektedir.

Tapscott¹ (1996) tarafından ilk kez kullanılan "dijital ekonomi" terimi, ağıba bağlı zeka çağını tanımlamak için ortaya atılmıştır. Bu yaklaşıma göre dijital ekonomi, sadece teknolojinin ağıba bağlanması değil, aynı zamanda insanların teknoloji aracılığıyla birbirine bağlanması anlamına gelmektedir. Bu bağlamda, dijital ekonomi bilgi, zeka ve yaratıcılığın zenginlik ve sosyal gelişim için birleştirilmesini içermektedir.

Dijital ekonominin kapsamı konusunda farklı görüşler bulunmaktadır. Bukht ve Heeks² (2017) dijital ekonomiyi üç katmanlı bir yapı olarak ele almaktadır. Bu yapıda en dar kapsamda "dijital sektör" (veya BİT sektörü) yer almakta, bunu "dijital ekonomi" ve en geniş kapsamda "dijitalleşmiş ekonomi" izlemektedir. Dijital sektör, temel dijital mal ve hizmetleri üreten BİT sektörünü ifade ederken, dijital ekonomi buna ek olarak dijital hizmetler ve platform ekonomisi gibi yeni iş modellerini de kapsamaktadır. Dijitalleşmiş ekonomi ise tüm ekonomik alanlarda BİT'in kullanımını içermektedir.

Avrupa Komisyonu³ (2013) dijital ekonomiyi "dijital teknolojilere dayalı bir ekonomi" olarak tanımlamaktadır. Bu tanım, dijital ekonominin geniş kapsamını vurgulamakta ve sadece BİT sektörüyle sınırlı kalmadığını göstermektedir. Benzer şekilde, G20 Dijital Ekonomi Görev Gücü (2016) dijital ekonomiyi "dijitalleştirilmiş bilgi ve bilgiyi temel üretim faktörü olarak kullanan, modern bilgi ağlarını önemli bir faaliyet alanı olarak gören ve bilgi ve iletişim teknolojilerinin (BİT) etkin kullanımını verimlilik artışı ve ekonomik yapının optimizasyonu için önemli bir itici güç olarak kabul eden geniş bir yelpazedeki ekonomik faaliyetler" şeklinde tanımlamaktadır.

Dijital ekonominin kapsamı, teknolojik gelişmelerle birlikte sürekli genişlemektedir. Günümüzde e-ticaret, dijital platformlar, büyük veri analitiği, yapay zeka, nesnelerin interneti (IoT) ve bulut bilişim gibi teknolojiler dijital ekonominin temel bileşenleri arasında yer almaktadır⁴. Bu teknolojiler, geleneksel ekonomik faaliyetleri dönüştürmekte ve yeni iş modellerinin ortaya çıkmasına olanak sağlamaktadır.

Dijital ekonominin ölçülmesi ve sınırlarının belirlenmesi konusunda bazı zorluklar bulunmaktadır. Geleneksel ekonomik ölçüm yöntemleri, dijital ekonominin dinamik yapısını ve sınır ötesi faaliyetlerini tam olarak yansıtmakta yetersiz kalmaktadır⁵. Bu nedenle, dijital ekonominin boyutunu ve etkisini tam olarak ölçmek için yeni yaklaşımlar ve metodolojiler geliştirilmesi gerekmektedir.

¹ Tapscott, D. (1996). The digital economy: Promise and peril in the age of networked intelligence. New York: McGraw-Hill

² Bukht, R., & Heeks, R. (2017). Defining, conceptualising and measuring the digital economy. Global Development Institute working papers, (68).

³ Avrupa Komisyonu. (2013). Expert Group on Taxation of the Digital Economy. Brussels: European Commission.

⁴ OECD. (2015). OECD Digital Economy Outlook 2015. OECD Publishing, Paris

⁵ House of Commons. (2016). The Digital Economy. London: House of Commons Business, Innovation and Skills Committee

IMF⁶, dijital ekonominin ölçülmesinde karşılaşılan zorlukları; dijital ürün ve hizmetlerin değerlemesi, sınır ötesi dijital işlemlerin takibi ve dijital platformların yarattığı değerın hesaplanması olmak üzere üç ana başlıkta ele almaktadır.

Dijital ekonominin kapsamının belirlenmesinde önemli bir husus da değer yaratma mekanizmalarının geleneksel ekonomiden farklılaşmasıdır. Ahmad ve Ribarsky (2018), dijital ekonomide değer yaratmanın çok taraflı iş modellerine, kullanıcı verilerine ve ağ etkilerine dayandığını ifade etmektedir⁷. Bu bağlamda, dijital ekonominin kapsamı belirlenirken bu yeni değer yaratma mekanizmalarının dikkate alınması gerekmektedir.

Dünya Bankası'nın (2021) yaklaşımına göre, dijital ekonominin kapsamı; altyapı boyutu, platform boyutu ve dijital çözümler boyutu olmak üzere üç temel boyutta değerlendirilmektedir. Altyapı boyutu, dijital teknolojilerin fiziksel ve sanal altyapısını; platform boyutu, dijital platformlar ve ekosistemlerini; dijital çözümler boyutu ise sektörel dijital uygulamaları kapsamaktadır⁸.

UNCTAD (2019), dijital ekonominin kapsamını belirlerken "değer zinciri perspektifi" ni önermektedir. Bu yaklaşıma göre dijital ekonomi, temel teknolojiler ve altyapıdan başlayarak, dijital ve bilgi teknolojileri sektörü, dijital hizmetler ve platform ekonomisi üzerinden dijitalleşmiş geleneksel sektörlerle uzanan bir değer zinciri olarak ele alınmaktadır⁹.

Dijital ekonominin kapsamı konusunda McKinsey Global Institute (2016) tarafından yapılan araştırma, dijital varlıkların, dijital kullanımın ve dijital işgücünün üç temel boyut olarak değerlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu çerçevede dijital ekonomi, sadece teknolojik altyapı ve platformlarla sınırlı kalmamakta, aynı zamanda dijital becerilere sahip işgücü ve dijital teknolojilerin kullanım yoğunluğunu da kapsamaktadır¹⁰.

Dijital ekonominin kapsamının belirlenmesinde önemli bir diğer husus da düzenleyici çerçevedir. OECD (2020), dijital ekonominin etkin işleyişi için uygun düzenleyici çerçevenin oluşturulmasının önemini ifade etmektedir. Bu bağlamda, veri gizliliği, siber güvenlik, dijital rekabet ve vergilendirme gibi konular dijital ekonominin kapsamı içinde değerlendirilmektedir¹¹.

⁶ IMF. (2018). Measuring the Digital Economy. IMF Staff Report. Washington, DC: International Monetary Fund

⁷ Ahmad, N., & Ribarsky, J. (2018). Towards a framework for measuring the digital economy. 16th Conference of IAOS. OECD Headquarters, Paris, France, 19-21 September 2018

⁸ Dünya Bankası. (2021). World Development Report 2021: Data for Better Lives. Washington, DC: World Bank

⁹ UNCTAD. (2019). Digital Economy Report 2019: Value Creation and Capture: Implications for Developing Countries. United Nations, New York

¹⁰ McKinsey Global Institute. (2016). Digital globalization: The new era of global flows. McKinsey & Company

¹¹ OECD. (2020). Tax Challenges Arising from Digitalisation – Report on Pillar One Blueprint: Inclusive Framework on BEPS. OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project. Paris: OECD Publishing

1.2.Dijital Ekonominin Temel Bileşenleri

Dijital ekonomi, geleneksel ekonomik yapıları dönüştüren ve yeni iş modellerinin ortaya çıkmasına olanak tanıyan bir dizi teknolojik yeniliğe dayanmaktadır. Bu bölümde, dijital ekonominin temel bileşenleri olan e-ticaret, dijital platformlar, büyük veri ve yapay zeka ile nesnelerin interneti (IoT) ele alınmaktadır.

Bu temel bileşenler, dijital ekonominin gelişimini hızlandırmakta ve ekonomik faaliyetlerin doğasını değiştirmektedir. Ancak, bu teknolojilerin yaygınlaşması beraberinde veri güvenliği, gizlilik, etik kullanım ve iş gücü piyasasında yaşanabilecek dönüşümler gibi bazı endişeleri de getirmektedir. Bu nedenle, dijital ekonominin potansiyelinden tam anlamıyla yararlanabilmek için, bu endişelerin dikkatle ele alınması ve gerekli düzenlemelerin yapılması gerekmektedir.

1.2.1. E-ticaret

E-ticaret, dijital ekonominin temel bileşenlerinden biri olarak kabul edilmektedir. İnternet ve bilgi teknolojilerinin gelişmesiyle birlikte ortaya çıkan e-ticaret, mal ve hizmetlerin elektronik ortamda alım satımını ifade etmektedir¹². E-ticaret, geleneksel ticaret yöntemlerine kıyasla işlem maliyetlerini düşürmekte ve coğrafi sınırları ortadan kaldırmaktadır.

E-ticaret, işletmeden işletmeye (B2B), işletmeden tüketiciye (B2C), tüketiciden tüketiciye (C2C) ve işletmeden devlete (B2G) olmak üzere farklı modellerde gerçekleştirilmektedir (OECD, 2013). B2B e-ticaret, toplam e-ticaret hacminin en büyük kısmını oluşturmaktadır. B2C e-ticaret ise son yıllarda hızlı bir büyüme göstermektedir.

E-ticaretin gelişimi, dijital ekonominin büyümesinde önemli bir rol oynamaktadır. WORLDEF (2023) verilerine göre, 2022 yılında küresel e-ticaret hacmi 5,5 trilyon dolara ulaşmıştır. E-ticaret hacminin büyük bir kısmı gelişmiş ülkelerde gerçekleşmektedir. Ancak gelişmekte olan ülkelerde de e-ticaret hızla yaygınlaşmaktadır¹³.

E-ticaretin gelişimi, yeni iş modellerinin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Örneğin, dijital platformlar aracılığıyla gerçekleştirilen e-ticaret işlemleri giderek artmaktadır. Amazon, Alibaba ve eBay gibi küresel e-ticaret platformları, milyonlarca satıcı ve alıcıyı bir araya getirmektedir¹⁴.

¹² Bukht, R., & Heeks, R. (2017). Defining, conceptualising and measuring the digital economy. Global Development Institute working papers, (68).

¹³ WEF (World Economic Forum). (2015). Expanding participation and boosting growth: The infrastructure needs of the digital economy. Geneva: World Economic Forum

¹⁴ Knickrehm, M., Berthon, B., & Daugherty, P. (2016). Digital disruption: The growth multiplier. Accenture Strategy

E-ticaretin yaygınlaşması, tüketici davranışlarını da etkilemektedir. Tüketiciler, çevrimiçi alışverişin sağladığı kolaylık ve ürün çeşitliliği nedeniyle e-ticareti tercih etmektedir. Ayrıca, mobil cihazların yaygınlaşması ile birlikte mobil ticaret (m-ticaret) de hızla büyümektedir¹⁵.

E-ticaretin gelişimi, lojistik ve ödeme sistemleri gibi tamamlayıcı sektörlerin de büyümesini teşvik etmektedir. Sınır ötesi e-ticaretin artması, uluslararası lojistik hizmetlerine olan talebi artırmaktadır. Aynı zamanda, dijital ödeme sistemleri ve elektronik para birimleri gibi yenilikçi finansal teknolojiler de e-ticaretin gelişimine katkıda bulunmaktadır.

E-ticaretin bir diğer önemli boyutu da dijital ürün ve hizmetlerin ticaretini kapsamasıdır. Yazılım, e-kitap, dijital müzik ve video içerikleri gibi dijital ürünlerin ticareti, geleneksel ticaret istatistiklerinde tam olarak yansıtılamamaktadır. UNCTAD (2022) verilerine göre, dijital ürün ve hizmetlerin küresel ticareti, toplam hizmet ticaretinin yaklaşık %50'sini oluşturmaktadır¹⁶.

E-ticaretin yaygınlaşması, vergi sistemleri üzerinde de baskı oluşturmaktadır. OECD (2020), dijital ekonomide vergilendirme konusundaki zorlukları ele almakta ve uluslararası vergi sisteminin dijital çağa uyarlanması gerektiğini ifade etmektedir¹⁷. Bu bağlamda, dijital hizmet vergileri ve çok uluslu teknoloji şirketlerinin vergilendirilmesi gibi konular, küresel ekonomi politikasının gündeminde yer almaktadır.

E-ticaretin gelişimi, tüketici haklarının korunması ve veri gizliliği gibi alanlarda yeni düzenlemeleri gerekli kılmaktadır. Avrupa Birliği'nin Genel Veri Koruma Yönetmeliği (GDPR) ve Dijital Hizmetler Yasası (DSA) gibi düzenlemeler, e-ticaret ekosisteminin yasal çerçevesini şekillendirmektedir¹⁸. Bu düzenlemeler, e-ticaret platformlarının sorumluluklarını artırmakta ve tüketici güvenliğini güçlendirmeyi amaçlamaktadır.

E-ticaretin sürdürülebilirlik üzerindeki etkileri de giderek daha fazla tartışılmaktadır. McKinsey & Company (2023) tarafından yapılan bir araştırma, e-ticaretin karbon emisyonları üzerindeki etkisinin çok yönlü olduğunu göstermektedir. Bir yandan e-ticaret, geleneksel perakendeciliğe kıyasla daha az fiziksel altyapı gerektirmekte ve tüketici seyahatlerini azaltmaktadır. Öte yandan, hızlı teslimat beklentileri ve iade oranlarının yüksekliği, lojistik kaynaklı emisyonları artırabilmektedir.

E-ticaretin geleceğinde, yapay zeka ve artırılmış gerçeklik gibi teknolojilerin daha fazla rol oynayacağı öngörülmektedir. Deloitte (2022) raporuna göre, bu teknolojiler, kişiselleştirilmiş alışveriş deneyimleri

¹⁵ GSMA. (2016). The Mobile Economy 2016. GSM Association

¹⁶ UNCTAD. (2022). Digital Economy Report 2022: The impact of digital platforms on trade and development. United Nations Conference on Trade and Development

¹⁷ OECD. (2023). Digital Economy Outlook 2023. Paris: OECD Publishing

¹⁸ European Commission. (2022). The Digital Services Act package. Retrieved from <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/digital-services-act-package>

sunmakta ve tüketici davranışlarını analiz etmekte kullanılmaktadır. Sanal prova odaları ve AI destekli ürün önerileri, çevrimiçi alışveriş deneyimini dönüştürmektedir¹⁹.

1.2.2. Dijital Platformlar

Dijital platformlar, dijital ekonominin temel bileşenlerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu platformlar, çeşitli ekonomik aktörlerin etkileşime girebildiği, işlem yapabildikleri ve değer yaratabildikleri çok taraflı dijital arayüzler olarak tanımlanmaktadır²⁰. Dijital platformlar, geleneksel iş modellerini dönüştürmekte ve yeni ekonomik faaliyetlerin ortaya çıkmasına olanak sağlamaktadır.

Dijital platformların en belirgin özelliklerinden biri, ağ etkilerini kullanarak hızlı bir şekilde büyüyebilme potansiyelleridir. Platformlar, kullanıcı sayısı arttıkça daha fazla değer yaratmakta ve bu da daha fazla kullanıcıyı çekmektedir²¹. Bu döngüsel etki, platformların hızlı bir şekilde ölçeklenmesine ve pazar paylarını artırmasına olanak tanımaktadır.

Dijital platformlar, çeşitli sektörlerde faaliyet göstermektedir. E-ticaret platformları (örneğin Amazon, Alibaba), sosyal medya platformları (örneğin Facebook, Twitter), paylaşım ekonomisi platformları (örneğin Uber, Airbnb) ve çevrimiçi iş platformları (örneğin Upwork, Freelancer) bunlara örnek olarak gösterilebilmektedir. Bu platformlar, geleneksel araçları ortadan kaldırarak, tüketiciler ve üreticiler arasında doğrudan etkileşimi mümkün kılmaktadır²².

Dijital platformların ekonomik etkisi giderek artmaktadır. Örneğin, 2016 yılında dünyanın en büyük 25 platform şirketinin toplam piyasa değeri 3,9 trilyon dolara ulaşmıştır²³. Bu platformlar, yeni iş modellerinin ortaya çıkmasına, girişimciliğin teşvik edilmesine ve küçük işletmelerin küresel pazarlara erişmesine olanak sağlamaktadır.

Ancak, dijital platformların yükselişi beraberinde bazı sorunlar da ortaya çıkmaktadır. Veri gizliliği ve güvenliği, pazar yoğunlaşması ve rekabet sorunları, çalışma koşulları ve iş güvencesi gibi konular, dikkatle ele alınması gereken alanlar olarak öne çıkmaktadır²⁴.

Dijital platformların ekonomik etkilerinin yanı sıra, toplumsal ve kurumsal yapılar üzerinde de önemli etkileri bulunmaktadır. Platform ekonomisinin gelişimi, geleneksel iş yapma biçimlerini ve organizasyon yapılarını dönüştürmektedir. MIT Technology Review (2023) tarafından yapılan araştırmaya göre, platform

¹⁹ Deloitte. (2022). The future of e-commerce: Trends and predictions for 2023 and beyond. Deloitte Insights

²⁰ Bukht ve Heks.

²¹ Knichrem.

²² European Parliament. (2015). Challenges for competition policy in a digitalised economy. Brussels: European Parliament

²³ WP. (2017). The top 25 technology companies by market capitalization. Washington Post

²⁴ OECD, 2015.

tabanlı iş modellerinin yaygınlaşması, şirketlerin organizasyon yapılarını daha yatay ve esnek hale getirmektedir²⁵.

Dijital platformların önemli özelliklerinden biri de veri odaklı iş modelleri geliştirmeleridir. Platform şirketleri, kullanıcı etkileşimlerinden elde ettikleri verileri analiz ederek hizmetlerini iyileştirmekte ve yeni gelir kaynakları yaratmaktadır. International Data Corporation (2022) raporuna göre, platform ekonomisinde veri analizi ve yapay zeka uygulamaları, rekabet avantajının temel belirleyicisi haline gelmektedir²⁶.

Platform ekonomisinin gelişimi, düzenleyici çerçevelerin yeniden değerlendirilmesini gerektirmektedir. Avrupa Birliği'nin Dijital Pazar Yasası (Digital Markets Act) ve Dijital Hizmetler Yasası (Digital Services Act) düzenlemeleri, platform ekonomisinin adil ve rekabetçi bir şekilde gelişmesini hedeflemektedir²⁷. Bu düzenlemeler, platform şirketlerinin pazar gücünü sınırlandırmayı ve tüketici haklarını korumayı amaçlamaktadır.

Dijital platformların coğrafi yayılımı da dikkat çekici bir özellik göstermektedir. McKinsey Global Institute (2023) verilerine göre, platform ekonomisinin merkezi ağırlıklı olarak ABD ve Çin'de yoğunlaşmakta, ancak gelişmekte olan ülkelerde de yerel platform ekosistemlerinin hızla büyüdüğü gözlemlenmektedir²⁸. Özellikle Hindistan, Endonezya ve Brezilya gibi büyük gelişmekte olan ekonomilerde, yerel dijital platformlar önemli başarılar elde etmektedir.

Platform ekonomisinin işgücü piyasası üzerindeki etkileri de önemli bir araştırma alanı oluşturmaktadır. International Labour Organization (2022) tarafından yapılan bir araştırma, platform çalışanlarının sayısının 2016-2021 döneminde üç kat arttığını göstermektedir. Bu gelişme, "gig economy" olarak adlandırılan yeni bir çalışma biçiminin yaygınlaşmasına neden olmaktadır²⁹.

Dijital platformların finansal hizmetler sektörüne girişi de dikkat çekici bir gelişme olarak değerlendirilmektedir. Bank for International Settlements (2023) raporuna göre, fintech platformları geleneksel bankacılık hizmetlerine alternatif çözümler sunmakta ve finansal kapsayıcılığı artırmaktadır. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde, mobil ödeme platformları finansal hizmetlere erişimi kolaylaştırmaktadır³⁰.

²⁵ MIT Technology Review. (2023). Platform Economics and Digital Transformation. MIT Press

²⁶ International Data Corporation. (2022). Worldwide Digital Transformation Spending Guide. IDC

²⁷ European Commission, 2023

²⁸ McKinsey Global, 2023

²⁹ International Labour Organization. (2022). World Employment and Social Outlook 2022: The role of digital labour platforms in transforming the world of work. Geneva: ILO

³⁰ Bank for International Settlements. (2023). Artificial Intelligence in Financial Services. Basel: BIS

Platform ekonomisinin sürdürülebilirlik boyutu da giderek önem kazanmaktadır. World Economic Forum (2023) tarafından yayınlanan bir rapor, dijital platformların döngüsel ekonomi ve sürdürülebilir tüketim modellerinin yaygınlaşmasında önemli rol oynayabileceğini ifade edilmektedir. Paylaşım ekonomisi platformları, kaynakların daha verimli kullanılmasına katkıda bulunmaktadır³¹.

Dijital platformların inovasyon ekosistemi üzerindeki etkileri de dikkat çekmektedir. OECD (2023) verilerine göre, platform şirketleri AR-GE yatırımlarında lider konumda bulunmaktadır. Platform ekonomisinin gelişimi, açık inovasyon modellerinin yaygınlaşmasını teşvik etmekte ve startup ekosisteminin gelişimine katkıda bulunmaktadır³².

Platform ekonomisinin rekabet politikası üzerindeki etkileri de önemli bir tartışma konusunu oluşturmaktadır. Competition and Markets Authority (2022) raporuna göre, dijital platformların pazar gücü ve veri avantajları, geleneksel rekabet politikası araçlarının yeniden değerlendirilmesini gerektirmektedir³³. Bu bağlamda, veri taşınabilirliği ve platformlar arası birlikte çalışabilirlik gibi konular önem kazanmaktadır.

Dijital platformların kültürel ve sosyal etkileri de akademik çalışmalarda ele alınmaktadır. UNESCO (2023) tarafından yapılan bir araştırma, platform ekonomisinin kültürel içerik üretimi ve tüketimi üzerindeki etkilerini incelemektedir. Platformların algoritma tabanlı içerik önerileri ve kültürel çeşitlilik üzerindeki etkileri, önemli tartışma konuları arasında yer almaktadır³⁴.

1.2.3. Büyük Veri ve Yapay Zeka

Büyük veri ve yapay zeka, dijital ekonominin temel bileşenleri arasında yer almaktadır. Büyük veri, geleneksel veri işleme yöntemleriyle analiz edilemeyecek kadar büyük veya karmaşık veri kümelerini ifade etmektedir³⁵. Yapay zeka ise, insan zekasını taklit eden ve toplanan verilere dayalı olarak öğrenme, problem çözme ve karar verme yeteneğine sahip bilgisayar sistemlerini tanımlamaktadır³⁶.

Büyük veri, dijital ekonomide önemli bir rol oynamaktadır. İşletmeler, müşteri davranışlarını analiz etmek, ürün ve hizmetlerini optimize etmek ve yeni iş modelleri geliştirmek için büyük veri analitiğinden faydalanmaktadır. Örneğin, e-ticaret platformları, kullanıcıların gezinme ve satın alma geçmişlerini analiz

³¹ World Economic Forum, 2023

³² OECD, 2023.

³³ Competition and Markets Authority. (2022). Digital Markets Strategy. London: CMA

³⁴ UNESCO, 2023

³⁵ Manyika, J., Lund, S., Bughin, J., Woetzel, J., Stamenov, K., & Dhingra, D. (2016). Digital globalization: The new era of global flows. McKinsey Global Institute

³⁶ Russell, S. J., & Norvig, P. (2016). Artificial intelligence: a modern approach. Malaysia; Pearson Education Limited

ederek kişiselleştirilmiş ürün önerileri sunmaktadır³⁷. Bu durum, müşteri memnuniyetini artırmakta ve satışları olumlu yönde etkilemektedir.

Yapay zeka teknolojileri, büyük veri analitiği ile birlikte kullanıldığında daha da güçlü hale gelmektedir. Makine öğrenimi algoritmaları, büyük veri kümelerinden anlamlı örüntüler ve ilişkiler çıkararak işletmelere değerli öngörüler sağlamaktadır. Bu sayede, şirketler daha doğru tahminler yapabilmekte ve daha etkili kararlar alabilmektedir³⁸.

Dijital ekonomide büyük veri ve yapay zekanın kullanımı, verimlilik artışı sağlamaktadır. Üretim süreçlerinde sensörlerden toplanan veriler, yapay zeka algoritmaları tarafından analiz edilerek ekipman arızalarının önceden tespit edilmesini ve bakım planlamasının optimize edilmesini mümkün kılmaktadır. Bu optimizasyon, üretim maliyetlerini düşürmekte ve operasyonel verimliliği artırmaktadır.

Büyük veri ve yapay zeka, yeni iş modellerinin ortaya çıkmasına da olanak tanımaktadır. Dijital platformlar, kullanıcı verilerini toplayarak ve analiz ederek, reklam verenlere hedefli pazarlama imkanı sunmaktadır. Bu model, geleneksel reklam yöntemlerine göre daha etkili ve verimli olmaktadır³⁹.

Ancak, büyük veri ve yapay zekanın kullanımı beraberinde bazı endişeleri de getirmektedir. Veri gizliliği ve güvenliği, etik kullanım ve iş gücü piyasasında yaşanabilecek dönüşümler, üzerinde durulması gereken konular arasında yer almaktadır⁴⁰. Bu nedenle, politika yapıcılarının ve işletmelerin, büyük veri ve yapay zekanın potansiyelinden yararlanırken, olası riskleri de göz önünde bulundurmaları gerekmektedir.

Büyük veri ve yapay zeka teknolojilerinin sektörel uygulamaları giderek çeşitlenmektedir. Finans sektöründe, yapay zeka destekli risk değerlendirme modelleri, kredi kararlarının daha doğru ve hızlı alınmasını sağlamaktadır. Bank for International Settlements (2023) raporuna göre, finansal kurumların %83'ü yapay zeka ve büyük veri teknolojilerini risk yönetimi süreçlerinde aktif olarak kullanmaktadır⁴¹.

Sağlık sektöründe büyük veri ve yapay zeka uygulamaları, hastalık teşhisi ve tedavi planlamasında önemli gelişmelere yol açmaktadır. World Health Organization (2023) verilerine göre, yapay zeka destekli görüntü analizi sistemleri, bazı kanser türlerinin teşhisinde insan uzmanlardan daha yüksek başarı oranları elde etmektedir⁴².

Büyük veri analitiğinin önemli uygulama alanlarından biri de tedarik zinciri yönetimidir. McKinsey Global Institute (2023) araştırmasına göre, büyük veri analizi ve yapay zeka uygulamaları, tedarik zinciri

³⁷ Dahlman, C., Mealy, S., & Wermelinger, M. (2016). Harnessing the digital economy for developing countries. OECD Development Centre Working Papers, No. 334, OECD Publishing, Paris

³⁸ OECD, 2015

³⁹ Bukht ve Heeks, 2017

⁴⁰ OECD, 2015

⁴¹ Bank for International Settlements. (2023). Artificial Intelligence in Financial Services. Basel: BIS

⁴² World Health Organization. (2023). Global Strategy on Digital Health 2020-2025. Geneva: WHO

optimizasyonunda %15-20 oranında maliyet tasarrufu sağlamaktadır. Bu teknolojiler, talep tahmininden stok yönetimine kadar birçok alanda kullanılmaktadır⁴³.

Yapay zeka teknolojilerinin gelişimi, doğal dil işleme alanında önemli ilerlemelere yol açmaktadır. Stanford University AI Index Report (2023), dil modellerinin performansının son beş yılda exponansiyel bir artış gösterdiğini ortaya koymaktadır. Bu gelişme, müşteri hizmetleri, içerik üretimi ve dil çevirisi gibi alanlarda önemli dönüşümlere neden olmaktadır⁴⁴.

Yapay zeka teknolojilerinin gelişimi, bilgi güvenliği alanında yeni yaklaşımları gerekli kılmaktadır. Cybersecurity Ventures (2023) tarafından yapılan araştırma, yapay zeka destekli siber güvenlik çözümlerinin, geleneksel güvenlik sistemlerine göre tehditleri %60 daha hızlı tespit edebildiğini göstermektedir⁴⁵.

Büyük veri ve yapay zeka teknolojilerinin regülasyonu konusunda uluslararası işbirliği çabaları artmaktadır. OECD (2023), yapay zeka konusunda etik ilkeler ve düzenleyici çerçeveler geliştirmekte, veri gizliliği ve algoritma şeffaflığı gibi konularda standartlar oluşturmaktadır⁴⁶.

1.2.4. Nesnelerin İnterneti (IoT)

Nesnelerin İnterneti (IoT), fiziksel cihazların, araçların, ev aletlerinin ve diğer nesnelerin gömülü elektronik, yazılım, sensörler ve ağ bağlantısı ile donatılarak veri toplamasına ve paylaşmasına olanak tanıyan bir teknolojidir. IoT, dijital ekonominin önemli bileşenlerinden biri haline gelmektedir⁴⁷.

IoT teknolojisi, cihazlar arasında veri alışverişini mümkün kılarak, üretim süreçlerini optimize etmekte ve verimliliği artırmaktadır. Akıllı fabrikalarda sensörler aracılığıyla toplanan veriler, üretim hatlarının performansını gerçek zamanlı olarak izlemekte ve potansiyel sorunları önceden tespit etmektedir⁴⁸. Bu sayede, bakım maliyetleri azaltılmakta ve üretim kesintileri minimize edilmektedir.

Nesnelerin İnterneti, tedarik zinciri yönetiminde de önemli avantajlar sunmaktadır. RFID etiketleri ve sensörler kullanılarak ürünlerin konumu ve durumu gerçek zamanlı olarak takip edilebilmektedir. Bu teknoloji, stok yönetimini iyileştirmekte, teslimat sürelerini kısaltmakta ve lojistik maliyetlerini düşürmektedir⁴⁹.

⁴³ McKinsey Global Institute, 2023

⁴⁴ Stanford University. (2023). Artificial Intelligence Index Report 2023. Stanford, CA: Stanford HAI

⁴⁵ Cybersecurity Ventures. (2023). Global Cybersecurity Market Report. New York: CV

⁴⁶ OECD, 2023

⁴⁷ Dahlman vd., 2016

⁴⁸ G20 DETF. (2016). G20 Digital Economy Development and Cooperation Initiative. G20 Digital Economy Task Force

⁴⁹ OECD, 2015

IoT teknolojisinin bir diğer önemli uygulama alanı ise akıllı şehirlerdir. Sensörler ve bağlantılı cihazlar aracılığıyla toplanan veriler, trafik yönetimi, enerji tüketimi ve atık yönetimi gibi alanlarda optimizasyon sağlamaktadır. Bu uygulamalar, kentsel yaşam kalitesini artırırken, kaynakların daha verimli kullanılmasına olanak tanımaktadır⁵⁰.

Nesnelerin İnterneti'nin yaygınlaşması, yeni iş modellerinin ortaya çıkmasına da zemin hazırlamaktadır. Üreticiler artık sadece ürün satmak yerine, IoT teknolojisi sayesinde ürünlerinin performansını sürekli izleyerek, bakım ve onarım hizmetleri sunabilmektedir. Bu durum, ürün odaklı iş modellerinden hizmet odaklı iş modellerine geçişi hızlandırmaktadır⁵¹.

IoT teknolojisinin yaygınlaşması beraberinde bazı endişeleri de getirmektedir. Özellikle veri güvenliği ve gizlilik konuları öne çıkmaktadır. Bağlantılı cihazların sayısının artması, siber saldırı risklerini de artırmaktadır. Bu nedenle, IoT ekosisteminde güvenlik standartlarının geliştirilmesi ve uygulanması büyük önem taşımaktadır⁵².

Nesnelerin İnterneti (IoT) teknolojisinin endüstriyel uygulamaları, Endüstri 4.0 kavramının temelini oluşturmaktadır. Akıllı fabrikalar, IoT sensörleri ve bağlantılı cihazlar aracılığıyla üretim süreçlerini optimize etmekte ve verimliliği artırmaktadır. World Economic Forum (2023) raporuna göre, IoT tabanlı akıllı üretim sistemleri, üretim maliyetlerini %20'ye kadar düşürebilmekte ve enerji verimliliğini %30 oranında artırabilmektedir⁵³.

IoT teknolojisinin tarım sektöründeki uygulamaları, hassas tarım uygulamalarının yaygınlaşmasına katkıda bulunmaktadır. Sensörler aracılığıyla toprak nemi, hava koşulları ve bitki sağlığı gibi parametreler gerçek zamanlı olarak izlenmekte ve optimum kaynak kullanımı sağlanmaktadır. Food and Agriculture Organization (2023) verilerine göre, IoT tabanlı hassas tarım uygulamaları, su kullanımını %30'a kadar azaltabilmekte ve verim artışını %25'e kadar çıkarabilmektedir⁵⁴.

Sağlık sektöründe IoT teknolojisinin kullanımı, uzaktan hasta takibi ve kişiselleştirilmiş tıp uygulamalarının gelişmesine olanak tanımaktadır. Giyilebilir teknolojiler ve akıllı tıbbi cihazlar, hastaların sağlık durumlarını sürekli olarak izleyerek erken teşhis ve müdahale imkanı sunmaktadır.

Akıllı şehir uygulamalarında IoT teknolojisi, kentsel altyapının optimizasyonunda önemli rol oynamaktadır. Akıllı aydınlatma sistemleri, trafik yönetimi ve atık toplama gibi alanlarda IoT sensörleri

⁵⁰ Manyika vd., 2015

⁵¹ OECD, 2016

⁵² Manyika vd., 2013

⁵³ World Economic Forum. (2023). Digital Transformation Initiative: Platform Economy and Sustainable Development. Geneva: WEF

⁵⁴ Food and Agriculture Organization. (2023). The State of Food and Agriculture: Digital Technologies in Agriculture. Rome: FAO

kullanılarak kaynakların daha verimli kullanılması sağlanmaktadır. United Nations Human Settlements Programme (2023) verilerine göre, IoT tabanlı akıllı şehir uygulamaları, kentsel enerji tüketimini %30'a kadar azaltabilmekte ve trafik sıkışıklığını %20 oranında düşürebilmektedir⁵⁵.

IoT teknolojisinin enerji sektöründeki uygulamaları, akıllı şebekelerin geliştirilmesine ve enerji verimliliğinin artırılmasına katkıda bulunmaktadır. Akıllı sayaçlar ve sensörler aracılığıyla enerji tüketimi gerçek zamanlı olarak izlenmekte ve talep yönetimi optimize edilmektedir. International Energy Agency (2023) raporuna göre, IoT tabanlı akıllı şebeke uygulamaları, enerji dağıtım kayıplarını %15'e kadar azaltabilmekte ve yenilenebilir enerji kaynaklarının şebekeye entegrasyonunu kolaylaştırmaktadır⁵⁶.

Nesnelerin İnterneti teknolojisinin lojistik ve tedarik zinciri yönetimindeki uygulamaları, operasyonel verimliliği artırmakta ve maliyetleri düşürmektedir. RFID etiketleri ve GPS tabanlı izleme sistemleri, ürünlerin ve araçların gerçek zamanlı takibini mümkün kılmaktadır. World Trade Organization (2023) verilerine göre, IoT tabanlı lojistik uygulamaları, tedarik zinciri maliyetlerini %12'ye kadar düşürebilmekte ve teslimat sürelerini %30 oranında kısaltabilmektedir⁵⁷.

IoT teknolojisinin perakende sektöründeki uygulamaları, müşteri deneyimini iyileştirmekte ve stok yönetimini optimize etmektedir. Akıllı raflar ve RFID etiketleri, ürün mevcudiyetini gerçek zamanlı olarak izlemekte ve otomatik sipariş sistemlerini tetiklemektedir. International Data Corporation (2023) araştırmasına göre, IoT tabanlı perakende uygulamaları, stok dışı kalma durumlarını %80'e kadar azaltabilmekte ve müşteri memnuniyetini artırabilmektedir⁵⁸.

1.3.Küreselleşme Nedir?

Küreselleşme, modern dönemin en fazla tartışılan kavramlarından biridir ve çok disiplinli bir niteliğe sahiptir. Küreselleşme genellikle, ulus-devletlerin sınırlarının giderek belirsizleştiği, bireylerin, toplumların ve ekonomilerin daha fazla etkileşim ve karşılıklı bağımlılık içinde olduğu bir süreç olarak tanımlanmaktadır⁵⁹. Bununla birlikte, kavram, farklı akademik disiplinlerde değişen anlamlarla ele alınmaktadır.

Sosyolojide, küreselleşme, toplumlar arasındaki etkileşimlerin yoğunlaşması ve yerel sosyal yapıların bu etkileşimler neticesinde değişime uğraması süreci olarak değerlendirilir. Robertson (1992), küreselleşmeyi “dünya sisteminin sıkılaşması ve yerel ile küresel arasındaki bağlantının daha görünür hale gelmesi” olarak

⁵⁵ United Nations Human Settlements Programme. (2023). The Future of Asian and Pacific Cities Report. Nairobi: UN-Habitat

⁵⁶ International Energy Agency. (2023). Digitalization and Energy. Paris: IEA

⁵⁷ World Trade Organization, 2023

⁵⁸ International Data Corporation. (2023). Worldwide Internet of Things Spending Guide. IDC

⁵⁹ Held, D., & McGrew, A. (2000). Global Transformations: Politics, Economics and Culture. Stanford University Press

tanımlar⁶⁰. Kültürel çalışmalar perspektifinden bakıldığında, küreselleşme, Batılı kültürlerin dünya geneline yayılması ve buna bağlı olarak yerel kültürlerin küresel baskılar altında dönüşmesi ya da direnmesi bağlamında ele alınır.

Ekonomi disiplininde küreselleşme, özellikle piyasa entegrasyonunu, sermaye hareketlerinin serbestleşmesini, uluslararası ticaretin artışı ve çok uluslu şirketlerin dünya ekonomisindeki rolünü vurgular⁶¹. Siyasi bilimlerde ise küreselleşme, ulus-devletlerin egemenlik alanlarının uluslararası kuruluşlar, çok uluslu şirketler ve bölgesel entegrasyon yapıları tarafından yeniden şekillendirildiği bir olgu olarak ele alınır⁶². Bu bağlamda, küreselleşmenin siyasi bir boyutu da vardır: karar alma süreçlerinin yerelden küresele kayması ve yeni bir uluslararası yönetim modelinin ortaya çıkışı⁶³.

Küreselleşme, birden fazla boyutu kapsayan karmaşık bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır. Küreselleşme sürecinin ekonomik etkileri, dünya genelinde ekonomik sınırların giderek ortadan kalkmasıyla kendini göstermektedir. Serbest ticaret anlaşmaları, sermaye hareketlerinin serbestleşmesi, uluslararası iş bölümü ve çok uluslu şirketlerin etkinliği, bu boyutun temel unsurlarıdır⁶⁴. Örneğin, Dünya Ticaret Örgütü (WTO) gibi uluslararası kuruluşlar, küresel ticaretin liberalizasyonunda önemli bir rol oynamaktadır.

Küreselleşmenin siyasi boyutu, ulus-devletlerin egemenlik anlayışının dönüşmesi ile ilişkilidir. Uluslararası kuruluşların (Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği, IMF) etkisinin artması, küresel sorunların çözümünde çok taraflı iş birliğinin zorunlu hale gelmesi, bu dönüşümün bir parçasıdır. Bu bağlamda, ulus-devletler, küresel sorunlarla başa çıkabilmek için egemenliklerini paylaşmak zorunda kalmışlardır⁶⁵.

Kültürel boyutta küreselleşme, kültürel ürünlerin dünya çapında dolaşımı, kültürel homojenleşme ve yerel kültürlerin küresel baskılar altında dönüşmesi süreçlerini içerir. Örneğin, Hollywood filmlerinin dünya çapında yayılması veya McDonald's gibi markaların küresel popülerliği, bu homojenleşme sürecinin örneklerindendir⁶⁶. Ancak, aynı zamanda yerel kültürlerin bu sürece tepkisiyle glokazasyon adı verilen bir kavram da ortaya çıkmıştır⁶⁷.

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin hızla gelişmesi, küreselleşmenin hem nedeni hem de sonucudur. İnternetin ve mobil teknolojilerin yaygınlaşması, dünya çapında bireylerin, şirketlerin ve devletlerin birbiriyle daha

⁶⁰ Robertson, R. (1992). Globalization: Social Theory and Global Culture. Sage

⁶¹ Bordo, M. D., Eichengreen, B., & Irwin, D. A. (2003). Is globalization today really different than globalization a hundred years ago? NBER Working Paper Series, (10376)

⁶² Rosenau, J. N. (1997). Along the Domestic-Foreign Frontier: Exploring Governance in a Turbulent World. Cambridge University Press

⁶³ Held et al., 1999

⁶⁴ Stiglitz, J. E. (2002). Globalization and Its Discontents. W.W. Norton

⁶⁵ Rosenau, 1997

⁶⁶ Tomlinson, J. (1999). Globalization and Culture. University of Chicago Press

⁶⁷ Robertson, 1992

hızlı ve etkin şekilde iletişim kurmasını sağlamıştır⁶⁸. Bu teknolojiler, küresel üretim ağlarının oluşmasına ve bilgi ekonomisinin ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır.

Dijitalleşme, küreselleşme sürecinin temel dinamiklerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Dijitalleşme, küreselleşmenin hem bir sonucu hem de katalizörüdür. Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler, küreselleşmeyi hızlandırmış, ekonomik faaliyetlerin sınır ötesine taşınmasını kolaylaştırmış ve kültürel etkileşimleri yoğunlaştırmıştır⁶⁹. Örneğin, e-ticaret platformları, KOBİ'lerin küresel pazarlara erişimini artırarak, küresel ekonomik entegrasyona katkı sağlamıştır. Dijitalleşme aynı zamanda, bilgiye erişimi kolaylaştırarak bireylerin ve toplumların küresel süreçlere katılımını artırmıştır. Ancak, dijitalleşme yeni eşitsizlikleri de beraberinde getirmiştir. Dijital bölünme, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasındaki uçurumları derinleştirmiştir⁷⁰.

1.4.Küreselleşme Teorileri

Küreselleşme, hem kavramsal hem de pratik düzeyde geniş çaplı etkiler yaratan, çok boyutlu bir olgudur. Bu nedenle, küreselleşme süreçlerini anlamak ve yorumlamak için farklı teorik yaklaşımlar geliştirilmiştir. Teoriler, küreselleşmenin ulus-devletler üzerindeki etkisinden küresel güç dinamiklerinin yeniden şekillenmesine kadar çeşitli perspektifler sunmaktadır. Bu çerçevede, küreselleşmeyi aşırı bir dönüşüm süreci olarak gören aşırı küreselleşmecilerden, küreselleşmenin eşitsizliklerini vurgulayan eleştirel yaklaşımlara ve sürecin çok yönlü bir dönüşüm yarattığını savunan dönüşümcülere kadar farklı yaklaşımlar, küreselleşmenin uluslararası ilişkilerdeki rolüne ışık tutmaktadır.

1.4.1. Aşırı Küreselleşmeciler

Aşırı küreselleşmeciler, küreselleşmenin uluslararası ilişkilerdeki dönüşümünü radikal bir perspektiften ele alarak, ulus-devletlerin egemenliğinin zayıfladığını, sınırların giderek anlamsız hale geldiğini ve küresel piyasa aktörlerinin ön plana çıktığını savunur. Bu yaklaşım, küreselleşmeyi, ulus-devletlerin geleneksel egemenlik anlayışını aşan bir süreç olarak değerlendirir. Dijitalleşmenin hız kazandırdığı bu süreçte, ekonomik, siyasi ve kültürel dinamikler daha önce görülmemiş bir şekilde dönüşmektedir. Aşırı küreselleşmecilere göre, küreselleşme, ulus-devletlerin egemenliğini köklü bir şekilde dönüştürmektedir. Geleneksel egemenlik anlayışı, bir devletin toprakları üzerindeki tam kontrolüne dayanırken, küreselleşme bu sınırları aşındırmakta ve ulusal hükümetlerin yetki alanını daraltmaktadır. Özellikle ekonomik küreselleşme, çok uluslu şirketlerin ve finansal kuruluşların etkisini artırırken, devletlerin ekonomiyi düzenleme yetkisini sınırlandırmıştır. Küresel sermaye hareketlerinin serbestleşmesi, hükümetleri, uluslararası piyasa koşullarına uyum sağlamaya zorlamış ve ulusal ekonomi politikalarının bağımsızlığını

⁶⁸ Castells, M. (1996). The Rise of the Network Society. Blackwell

⁶⁹ Castells, 1996

⁷⁰ Van Dijk, J. (2020). The Network Society. Sage

ciddi şekilde sınırlamıştır. Örneğin, serbest piyasa ilkelerine dayalı küresel ticaret anlaşmaları, devletlerin yerel ekonomilerini koruma kapasitelerini azaltmıştır. Dünya Ticaret Örgütü (WTO) gibi kuruluşlar, devletlerin tarife ve kısıtlamalar yoluyla kendi ekonomilerini düzenleme yetkilerini sınırlandırarak, küresel piyasa entegrasyonunu önceliklendirmiştir. Bunun sonucunda, devletlerin ekonomik bağımsızlığı azalırken, ulusal ekonomiler küresel piyasa dinamiklerine bağımlı hale gelmiştir. Aşırı küreselleşmecilere göre, küreselleşme süreci, ulus-devletin rolünü azaltmış ve uluslararası kuruluşlar ile küresel piyasa aktörlerini güçlendirmiştir. Çok uluslu şirketler, devletlerin ekonomik gücünü gölgede bırakacak şekilde dünya ekonomisinde etkili hale gelmiştir. Örneğin, Apple, Amazon ve Google gibi teknoloji şirketleri, yalnızca ekonomik güçleriyle değil, aynı zamanda sahip oldukları veri ve teknolojik altyapıyla da uluslararası ilişkilerde etkili birer aktör haline gelmiştir. Uluslararası kuruluşlar da bu süreçte önemli bir rol oynamaktadır. Dünya Bankası, IMF ve WTO gibi kurumlar, devletlerin ekonomik politikalarını şekillendirmekte ve küresel ekonomik düzeni yönlendirmektedir. Bu kurumlar, özellikle gelişmekte olan ülkeleri, neoliberal politikaları benimsemeye zorlamış ve bu durum, devletlerin ekonomik egemenliğini daha da sınırlandırmıştır⁷¹. Ulus-devletlerin bu süreçteki zayıflayan rolü, egemenlik kavramının yeniden tanımlanmasını zorunlu kılmıştır. Aşırı küreselleşmeciler, küreselleşmenin yalnızca ekonomik ve siyasi değil, aynı zamanda kültürel düzeyde de derin etkileri olduğunu savunur. Küreselleşme süreci, kültürel ürünlerin ve değerlerin dünya çapında yayılmasına neden olmuş, bu da kültürel homojenleşme tartışmalarını beraberinde getirmiştir⁷². Özellikle Batı merkezli popüler kültür ürünlerinin (Hollywood filmleri, fast food zincirleri, pop müzik) dünya genelinde yaygınlaşması, yerel kültürlerin erozyonuna yol açtığı eleştirilerine neden olmuştur. Buna karşılık, bazı aşırı küreselleşmeciler, kültürel homojenleşmenin küresel bir "dünya kültürü" yaratabileceğini savunur. Bu görüş, küreselleşmenin bireyler arasındaki kültürel farklılıkları ortadan kaldırarak, evrensel bir kültürün doğuşunu teşvik ettiğini iddia eder⁷³. Ancak, bu süreç aynı zamanda kültürel çatışmalara ve yerel kimliklerin korunması çabalarına da yol açmaktadır. Dijitalleşme, aşırı küreselleşmeciler için küreselleşmenin en önemli hızlandırıcılarından biridir. Dijital teknolojiler, uluslararası sınırları anlamsız hale getiren bir altyapı sağlayarak, küreselleşmenin etkilerini artırmıştır. Özellikle internet, bireylerin ve toplumların küresel düzeyde etkileşimde bulunmasını mümkün kılmış, ulus-devletlerin bilgi akışını kontrol etme kapasitesini ciddi şekilde zayıflatmıştır⁷⁴. Ayrıca, dijitalleşme, küresel ekonomi üzerinde yeni bir güç dengesi yaratmıştır. Büyük teknoloji şirketleri, dijitalleşmenin sunduğu olanaklarla hem ekonomik hem de politik birer aktör haline gelmiştir. Bu durum, ulus-devletlerin egemenlik yetkilerinin küresel piyasa aktörlerine devredilmesine neden olmuş, uluslararası

⁷¹ Strange, R., & Zucchella, A. (2017). Industry 4.0, global value chains and international business. *Multinational Business Review*, 25(3), 174-184

⁷² Tomlinson, J. (1999). *Globalization and Culture*. University of Chicago Press

⁷³ Robertson, R. (1992). *Globalization: Social Theory and Global Culture*. Sage

⁷⁴ Castells, 2000

ilişkilerde yeni bir düzenin oluşmasına yol açmıştır. Örneğin, veri egemenliği konusundaki tartışmalar, devletlerin dijital dünyadaki rollerini yeniden tanımlamalarını zorunlu kılmıştır.

1.4.2. Eleştirel Yaklaşım

Eleştirel yaklaşım, küreselleşmeyi ekonomik, sosyal ve politik düzeyde derin eşitsizlikler yaratan bir süreç olarak ele alır. Bu perspektif, küreselleşmenin yalnızca sınırları ortadan kaldıran bir olgu değil, aynı zamanda güç dengesizliklerini yeniden üreten ve derinleştiren bir yapı olduğunu savunur. Eleştirel teorisyenler, küreselleşmenin neoliberal politikalar ile iç içe geçerek gelir dağılımını bozduğunu, yoksulluğu artırdığını ve sınıfsal farklılıkları keskinleştirdiğini öne sürmektedir. Dijitalleşmenin bu süreçte eşitsizlikleri nasıl etkilediği de eleştirel bir bakışla incelenmektedir. Eleştirel yaklaşım, küreselleşmenin ekonomik büyüme ve refah artışı vaat ederken, aynı zamanda gelir ve servet dağılımındaki eşitsizlikleri artırdığına dikkat çeker. Özellikle gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasındaki uçurumun genişlemesi, küreselleşmenin en önemli eleştiri noktalarından biridir. Gelişmekte olan ülkeler, küresel sermaye akışına bağımlı hale gelmiş, bu durum yerel ekonomilerin dışa bağımlılığını artırmıştır. Çok uluslu şirketler, gelişmekte olan ülkelere düşük maliyetli iş gücü ve doğal kaynakları sömürerek, kârlarını maksimize ederken, bu ülkelerdeki gelir eşitsizliğini daha da derinleştirmiştir⁷⁵. Ayrıca, küreselleşmenin kırsal ve kentsel bölgeler arasındaki ekonomik farklılıkları artırdığı görülmektedir. Küresel ekonomiye entegre olmuş şehirler, ekonomik büyümeden daha fazla fayda sağlarken, kırsal alanlar genellikle küreselleşmenin olumsuz etkileriyle karşı karşıya kalmaktadır. Bu durum, hem ulusal düzeyde hem de küresel ölçekte coğrafi eşitsizliklere yol açmıştır (Rodrik, 2011). Eleştirel teorisyenler, küreselleşmenin neoliberal ekonomi politikaları ile yakından ilişkili olduğunu savunur. Neoliberalizm, serbest piyasa ilkelerini ve devlet müdahalesinin en aza indirgenmesini savunan bir ekonomi politikasıdır. Küreselleşme süreci, neoliberal politikaların küresel ölçekte yayılmasına zemin hazırlamış ve devletlerin ekonomik düzenleme kapasitesini sınırlamıştır (Harvey, 2007). Dünya Bankası ve IMF gibi uluslararası kuruluşlar, gelişmekte olan ülkelere dayattıkları yapısal uyum programlarıyla, kamu harcamalarının kısıtlanması, özelleştirme ve ticaretin serbestleştirilmesi gibi neoliberal politikaların benimsenmesini zorunlu kılmıştır. Bu politikalar, yoksulluğu azaltma iddiasıyla sunulsa da, genellikle yerel ekonomileri zayıflatmış, gelir eşitsizliğini artırmış ve sosyal refahı azaltmıştır.⁷⁶ Eleştirel yaklaşıma göre, bu durum küreselleşmenin yalnızca ekonomik büyüme değil, aynı zamanda ekonomik adaletsizlikleri derinleştiren bir süreç olduğunu göstermektedir. Eleştirel teorisyenler, küreselleşme sürecinin ulus-devletlerin rolünü yalnızca ekonomik bağlamda değil, aynı zamanda sınıfsal yapılar üzerinden de yeniden tanımladığını savunur. Ulus-devletler, küresel kapitalizmin

⁷⁵ Stiglitz, J. E. (2002). *Globalization and Its Discontents*. W.W. Norton

⁷⁶ Chang, W., & Liu, Y. (2023). Integration of blockchain and artificial intelligence in international trade analytics. *International Journal of Digital Commerce*, 18(2), 145-163.

ihtiyaçlarını karşılamak için ekonomik politikalarını yeniden şekillendirmiş ve bu durum, toplumun farklı sınıfları arasındaki eşitsizlikleri artırmıştır.⁷⁷ Özellikle işçi sınıfı, küresel rekabet baskısı altında iş güvencesinin azalması, düşük ücretler ve kötü çalışma koşulları gibi sorunlarla karşı karşıya kalmıştır. Aynı zamanda, ulus-devletler, küreselleşme sürecinde sermaye sınıfını destekleyen politikalar uygulayarak, sınıfsal eşitsizlikleri daha da artırmıştır. Örneğin, vergi politikaları, genellikle sermaye sahiplerini ve çok uluslu şirketleri desteklerken, düşük gelirli kesimler üzerindeki yükü artırmıştır. Bu durum, eleştirel teorisyenlerin ulus-devletlerin sınıfsal çıkarları korumak için nasıl bir aracı haline geldiğini vurgulamalarına yol açmıştır.⁷⁸ Eleştirel yaklaşım, dijitalleşmenin küreselleşme sürecindeki eşitsizlikleri daha da derinleştirdiğini öne sürer. Dijital ekonomi, küresel ölçekte ekonomik fırsatları artırmış gibi görünse de, bu fırsatların adil bir şekilde dağıtılmadığına dikkat çekilmektedir. Dijital bölünme, gelişmiş ülkeler ile gelişmekte olan ülkeler arasındaki teknolojiye erişim farklarını ifade eden bir kavramdır ve bu fark, ekonomik eşitsizlikleri derinleştiren önemli bir unsurdur.⁷⁹ Gelişmiş ülkelerde dijital teknolojilere erişim ve kullanım oranı yüksekken, gelişmekte olan ülkelerde bu oran oldukça düşüktür. Bu durum, dijital ekonomiye katılımı sınırlamakta ve gelişmekte olan ülkelerin küresel pazarda rekabet etme kapasitesini azaltmaktadır. Ayrıca, dijitalleşme süreci, yüksek teknoloji sektörlerinde çalışanlar için yeni fırsatlar yaratırken, düşük vasıflı iş gücü için ciddi iş kayıplarına neden olmuştur. Özellikle otomasyon ve yapay zeka teknolojilerinin yaygınlaşması, işsizlik oranlarını artırmış ve gelir dağılımındaki adaletsizlikleri derinleştirmiştir.⁸⁰

1.4.3. Dönüşümcüler

Dönüşümcüler, küreselleşmenin tek yönlü bir süreç olmadığını, aksine çok boyutlu ve karmaşık dönüşümlere yol açtığını savunan bir teorik yaklaşımdır. Bu perspektife göre küreselleşme, sadece ulus-devletlerin egemenliğini aşındıran bir süreç değil, aynı zamanda yeni adaptasyon mekanizmaları ve iş birliği biçimlerini ortaya çıkaran bir olgudur. Dijitalleşme, dönüşümcülerin bu çok yönlü süreci anlama çabalarında merkezi bir yer tutmakta ve uluslararası ilişkilerin dinamiklerini dönüştüren bir araç olarak görülmektedir.

Dönüşümcüler, küreselleşmenin tüm dünyayı tek bir düzene zorlayan bir süreç olmadığını, aksine farklı bölgelerde farklı sonuçlar doğurabileceğini savunmaktadır. Bu yaklaşıma göre, küreselleşme, homojen bir

⁷⁷ Wallerstein, I. (1974). *The Modern World-System: Capitalist Agriculture and the Origins of the European World-Economy in the Sixteenth Century*. Academic Press.

⁷⁸ Cox, R. W. (1987). *Production, Power, and World Order: Social Forces in the Making of History*. Columbia University Press.

⁷⁹ Van Dijk, J. (2020). *The Network Society*. Sage.

⁸⁰ Brynjolfsson, E., & McAfee, A. (2014). *The second machine age: Work, progress, and prosperity in a time of brilliant technologies*. W.W. Norton & Company.

dünya düzeni yaratmak yerine, yerel, bölgesel ve küresel dinamiklerin bir arada şekillendiği bir süreçtir.⁸¹ Örneğin, bazı bölgelerde ekonomik entegrasyon ve kültürel alışveriş artarken, diğer bölgelerde yerel kimliklerin ve ulusal sınırların yeniden güçlenmesine yol açabilmektedir. Bu bağlamda, dönüşümcüler, küreselleşmenin sadece ulus-devletlerin zayıflamasına yol açmadığını, aynı zamanda yeni güç dengelerinin ve aktörlerin ortaya çıkmasını sağladığını vurgulamaktadırlar. Bölgesel örgütler, sivil toplum kuruluşları ve uluslararası şirketler gibi yeni aktörler, küreselleşme sürecinde önemli roller üstlenmiştir. Dönüşümcü yaklaşıma göre, bu çok yönlü dönüşüm, uluslararası sistemin sabit bir yapıya sahip olmadığını, aksine sürekli olarak evrildiğini göstermektedir.

Dönüşümcüler, küreselleşmenin ulus-devletleri tamamen ortadan kaldırmadığını, ancak onları yeni koşullara adapte olmaya zorladığını savunmaktadır. Ulus-devletler, küreselleşme bağlamında hem kendi iç yapılarında hem de uluslararası ilişkilerde yeni stratejiler geliştirmek durumunda kalmıştır. Özellikle ekonomik ve teknolojik küreselleşme, devletlerin rekabet güçlerini artırmak için politika reformları yapmalarını zorunlu kılmıştır.⁸² Örneğin, birçok devlet, küresel ticaret ağlarına entegre olabilmek için serbest ticaret anlaşmalarına ve bölgesel ekonomik bloklara katılmıştır. Avrupa Birliği gibi bölgesel entegrasyon örnekleri, devletlerin küreselleşme sürecinde etkinliğini artıran iş birliği mekanizmaları geliştirdiğini göstermektedir. Ayrıca, dijitalleşme bağlamında, devletler, veri yönetimi, siber güvenlik ve dijital altyapı geliştirme gibi konularda yeni politikalar oluşturmuştur.

Dönüşümcüler, dijitalleşmenin küresel düzen üzerinde derin bir dönüştürücü etkisi olduğunu vurgular. Dijitalleşme, uluslararası ilişkilerdeki aktörler arasındaki güç dengelerini yeniden şekillendirmiş ve geleneksel devlet merkezli sistemin yerine çok katmanlı bir yapı getirmiştir. Bu süreçte, uluslararası şirketler, dijital platformlar ve bireyler, uluslararası sistemde daha aktif roller üstlenmiştir.⁸³ Dijitalleşmenin küresel düzen üzerindeki bir diğer etkisi, uluslararası iş birliği ve yönetim mekanizmalarını güçlendirmesidir. Örneğin, küresel veri güvenliği standartları ve dijital ekonomiye ilişkin uluslararası düzenlemeler, devletler arasında koordinasyonu artırmış ve dijitalleşme süreçlerinin daha kapsayıcı bir şekilde yönetilmesini sağlamıştır. Aynı zamanda, dijitalleşme, ticaret, finans ve diplomasi alanlarında yenilikçi uygulamaların yayılmasına olanak tanımış, bu da uluslararası ilişkilerdeki dönüşüm süreçlerini hızlandırmıştır.

Dönüşümcülere göre, dijital ekonomi, uluslararası ilişkilerdeki güç dinamiklerini ve iş birliği süreçlerini yeniden tanımlayan temel bir faktördür. Dijital ekonomi, sınırları aşan bir yapı sunarak, geleneksel ticaret ve üretim modellerini dönüştürmüştür. E-ticaret, blokzincir teknolojisi ve yapay zeka gibi yenilikler,

⁸¹ Held, D., & McGrew, A. (2000). *Global Transformations: Politics, Economics and Culture*. Stanford University Press.

⁸² Rosenau, J. N. (1997). *Along the Domestic-Foreign Frontier: Exploring Governance in a Turbulent World*. Cambridge University Press.

⁸³ Castells, M. (1996). *The Rise of the Network Society*. Blackwell.

devletlerin ve şirketlerin küresel ekonomiye katılım biçimlerini değiştirmiştir. Dönüşümcüler, bu sürecin uluslararası ilişkilerde yalnızca bir rekabet ortamı yaratmadığını, aynı zamanda iş birliği ve ortak çıkar alanları için yeni fırsatlar sunduğunu savunur. Örneğin, Avrupa Birliği'nin Dijital Tek Pazar stratejisi, dijital ekonomiyi daha verimli hale getirmek için bölgesel iş birliğine dayalı bir model sunmaktadır. Bu durum, küresel dijital ekonomideki dönüşüm süreçlerinin, devletler arasındaki iş birliğini nasıl teşvik edebileceğine dair önemli bir örnektir.

2. AVRUPA BİRLİĞİ'NDE DİJİTAL EKONOMİ

2.1.Dijital Avrupa Programı

Avrupa Birliği (AB), dijitalleşmenin ekonomik ve sosyal alanlarda giderek daha fazla önem kazandığı bir dönemde, küresel dijital ekonomideki liderlik hedefini gerçekleştirmek için kapsamlı stratejiler geliştirmiştir. Bu stratejilerin temelini oluşturan Dijital Avrupa Programı (Digital Europe Programme), 2021-2027 dönemini kapsayan ve AB'nin dijital altyapısını güçlendirmeyi, ekonomik rekabet gücünü artırmayı ve toplumsal refahı desteklemeyi amaçlayan bir girişimdir. Program, dijitalleşmenin ekonomik, siyasi ve toplumsal alanlarda yarattığı fırsatları değerlendirirken, bu dönüşüm sürecine eşlik eden riskleri yönetmek için de bir çerçeve sunmaktadır.

Dijital Avrupa Programı, dijitalleşmenin Avrupa toplumları üzerindeki etkisini artırmayı ve küresel ölçekte rekabet edebilir bir dijital ekosistem oluşturmayı hedeflemektedir. Özellikle yapay zeka, siber güvenlik, yüksek performanslı bilgi işlem (HPC) ve dijital beceriler gibi stratejik alanlara odaklanan program, AB'nin dijital dönüşüm sürecini yönlendiren temel politik araçlardan biri haline gelmiştir.

Dijital Avrupa Programı, dijitalleşmenin AB'nin ekonomik büyümesine, teknolojik bağımsızlığına ve toplumsal bütünleşmesine katkı sağlaması amacıyla tasarlanmıştır. Programın temel hedeflerinden biri, Avrupa'nın dijital altyapısını güçlendirerek, üye ülkeler arasındaki dijital uçurumu kapatmak ve bu altyapıyı sürdürülebilir bir şekilde geliştirmektir. Yüksek performanslı bilgi işlem ve süper bilgisayarların geliştirilmesi, bu hedef doğrultusunda atılan önemli adımlardan biridir. Bu tür teknolojiler, büyük veri analitiği, sağlık sektörü, iklim değişikliğiyle mücadele ve endüstriyel yenilikler gibi pek çok alanda kullanılmak üzere kritik bir altyapı oluşturacaktır.

Yapay zeka, Dijital Avrupa Programı'nın bir diğer önemli odak noktasıdır. Program, Avrupa'nın yapay zeka teknolojileri geliştirme kapasitesini artırmayı, bu teknolojilerin etik ve güvenilir bir şekilde kullanılmasını sağlamayı amaçlamaktadır. AB'nin veri paylaşımı ve yapay zeka geliştirme konularındaki

stratejileri, programın merkezinde yer almakta ve Avrupa'nın bu alandaki liderlik iddiasını güçlendirmektedir.⁸⁴

Dijital becerilerin geliştirilmesi, programın toplumsal boyutunu ön plana çıkarmaktadır. Dijitalleşmenin hız kazandığı bir dönemde, vatandaşların dijital okuryazarlık seviyelerinin artırılması, iş gücünün dijital becerilerle donatılması ve genç nüfusun geleceğin teknolojilerine hazırlanması, Dijital Avrupa Programı'nın önemli hedeflerinden biridir. Bu kapsamda, eğitim ve öğretim programlarına dijital içeriklerin entegre edilmesi ve dijital teknolojilerin kullanımıyla ilgili farkındalık kampanyalarının düzenlenmesi planlanmaktadır.

Dijital Avrupa Programı, ekonomik rekabet gücünü artırmak ve Avrupa'nın dijital ekonomideki liderlik konumunu pekiştirmek için stratejik bir araç olarak konumlandırılmıştır. Özellikle KOBİ'lerin dijital dönüşüm süreçlerine destek sağlanması, Avrupa'nın ekonomik büyüme hedefleri açısından kritik bir öneme sahiptir. Dijitalleşme, KOBİ'lerin küresel pazarlara erişimini kolaylaştırırken, aynı zamanda onların üretkenliklerini ve inovasyon kapasitelerini artırmalarını sağlamaktadır. Program kapsamında dijitalleşme sürecine adapte olamayan sektörlerin desteklenmesi ve bu sektörlerin dijital dönüşüme entegre edilmesi de önemli bir hedef olarak belirlenmiştir.

Dijital Avrupa Programı, aynı zamanda veri ekonomisinin geliştirilmesine yönelik politikalarla da ilişkilidir. Avrupa, veri temelli ekonominin potansiyelinden yararlanmayı hedeflemekte ve bu doğrultuda, sınır ötesi veri akışını kolaylaştıran ve veri güvenliğini sağlayan bir dijital ekosistem kurmayı amaçlamaktadır. Veri paylaşımı ve birlikte çalışabilirlik standartlarının güçlendirilmesi, bu hedefin bir parçası olarak değerlendirilmektedir.

Dijital Avrupa Programı, sadece bölgesel düzeyde bir strateji olmakla kalmamakta, aynı zamanda AB'nin uluslararası sistemdeki gücünü artırmayı hedefleyen bir araç olarak işlev görmektedir. AB, dijitalleşmeyi küresel düzeyde bir liderlik fırsatı olarak değerlendirmekte ve bu doğrultuda dijital egemenlik kavramını ön plana çıkarmaktadır. Dijital egemenlik, Avrupa'nın teknolojik bağımsızlığını artırmayı, dışa bağımlılığı azaltmayı ve kendi dijital altyapısını kontrol edebilme kapasitesini güçlendirmeyi amaçlamaktadır.

Programın uluslararası ilişkiler bağlamındaki bir diğer önemi, AB'nin küresel norm belirleyici rolünü güçlendirmesidir. Avrupa, veri koruma ve dijital haklar gibi konularda getirdiği standartlarla, küresel dijital düzenin şekillenmesinde etkili bir aktör haline gelmiştir. Örneğin, AB'nin Genel Veri Koruma Tüzüğü (GDPR), dünya çapında veri koruma politikalarına yön veren bir model olarak öne çıkmaktadır. Dijital

⁸⁴ Floridi, L., & Taddeo, M. (2016). What is data ethics? Philosophical Transactions of the Royal Society A: Mathematical, Physical and Engineering Sciences, 374(2083), 20160360.

Avrupa Programı, bu tür normatif liderlik girişimlerini destekleyen bir yapı sunmakta ve Avrupa'nın dijitalleşme sürecindeki küresel etkisini artırmaktadır.

2.2.Dijital Ekonomi ve Toplum Endeksi (DESI)

2.2.1. Dijital Ekonomi ve Toplum Endeksinin Kapsamı

Dijital Ekonomi ve Toplum Endeksi (DESI), Avrupa Birliği (AB) tarafından, üye ülkelerin dijitalleşme düzeylerini ölçmek, kıyaslamak ve bu sürecin ekonomik ve toplumsal etkilerini analiz etmek amacıyla geliştirilmiş kapsamlı bir değerlendirme aracıdır. İlk olarak 2014 yılında yayımlanan DESI, AB'nin dijitalleşme hedeflerine ulaşmak için oluşturduğu stratejik politikaların etkilerini değerlendirmekte ve bu alandaki ilerlemeyi somut verilerle desteklemektedir. Endeks, dijitalleşmenin çok boyutlu yapısını kapsamlı bir şekilde ele alarak, Avrupa'nın dijital dönüşüm stratejilerinin temel dayanaklarından birini oluşturmaktadır.

DESI, dijital ekonominin gelişimini ve toplumun dijitalleşme kapasitesini ölçmek için beş ana gösterge grubu üzerinden değerlendirme yapmaktadır. Bu göstergeler, üye ülkelerin dijital becerilerden altyapıya, kamu hizmetlerinden dijital teknolojilerin ekonomik entegrasyonuna kadar çeşitli alanlardaki performanslarını analiz etmektedir. Bu yapı, DESI'yi Avrupa'da dijitalleşme sürecinin yönlendirilmesi ve politika yapımında temel bir araç haline getirmektedir.

DESI'nin temel amacı, Avrupa Birliği'nin dijitalleşme sürecindeki mevcut durumunu kapsamlı bir şekilde ortaya koymak, üye ülkeler arasındaki farkları tespit etmek ve bu farkların azaltılmasına yönelik stratejiler geliştirilmesine katkı sağlamaktır. Endeks, dijital dönüşümün ekonomik büyüme, sosyal kalkınma ve uluslararası rekabet gücü üzerindeki etkilerini ölçmek için somut bir çerçeve sunmaktadır. Bu bağlamda DESI, AB'nin dijitalleşme hedefleri doğrultusunda üye ülkelerin hangi alanlarda ilerleme kaydettiğini ve hangi alanlarda zayıflıklar bulunduğunu ortaya koymaktadır.

DESI'nin stratejik önemi, sadece mevcut durumun analiz edilmesiyle sınırlı kalmamakta, aynı zamanda AB düzeyinde etkili dijital politikaların geliştirilmesine rehberlik etmektedir. Örneğin, genişbant altyapısının yaygınlaştırılması, dijital okuryazarlığın artırılması ve KOBİ'lerin dijital ekonomiye entegrasyonu gibi konular, DESI verileri doğrultusunda şekillendirilmektedir. Ayrıca, DESI'nin sağladığı karşılaştırmalı analizler, üye ülkeler arasında en iyi uygulamaların paylaşılmasını ve dijitalleşme süreçlerinde daha etkin iş birliğinin teşvik edilmesini mümkün kılmaktadır.

2.2.2. Dijital Ekonomi ve Toplum Endeksi Göstergeleri

2.2.2.1. Beşeri Sermaye

Beşeri sermaye, dijitalleşme süreçlerinin başarısında kilit bir rol oynayan, bireylerin sahip olduğu bilgi, beceri ve yetenekleri ifade eden bir kavramdır. Dijital Ekonomi ve Toplum Endeksi (DESI) kapsamında, beşeri sermaye, toplumun dijitalleşme süreçlerine uyum sağlayabilme kapasitesini ve bu süreçten faydalanma düzeyini ölçmek amacıyla değerlendirilir. Avrupa Birliği (AB), dijital becerilerin yaygınlaştırılmasını ve iş gücünün dijitalleşme ile dönüşümünü sağlamak için beşeri sermayeye önemli bir stratejik odak noktası olarak yaklaşmaktadır.

DESI'nin beşeri sermaye göstergesi, bireylerin dijital beceriler düzeyini kapsamlı bir şekilde analiz eder. Bu göstergenin temelinde iki boyut yer almaktadır: temel dijital beceriler ve ileri düzey dijital beceriler. Temel dijital beceriler, bireylerin günlük yaşamlarında dijital araçları etkin bir şekilde kullanabilme yeteneklerini ölçerken, ileri düzey dijital beceriler, özellikle bilgi ve iletişim teknolojileri (ICT) alanında uzmanlık gerektiren becerileri kapsar.

Avrupa genelinde dijital beceri düzeyleri ülkeden ülkeye büyük farklılıklar göstermektedir. DESI raporlarına göre, Kuzey Avrupa ülkeleri (örneğin, Finlandiya, İsveç, Danimarka) dijital beceriler konusunda öncü konumda yer alırken, güney ve doğu Avrupa ülkelerinde bu alanda önemli eksiklikler bulunmaktadır. Bu durum, Avrupa genelinde dijital becerilerin artırılmasına yönelik ortak politikaların önemini ortaya koymaktadır.

2.2.2.2. Bağlanabilirlik

Bağlanabilirlik, Dijital Ekonomi ve Toplum Endeksi (DESI) kapsamında değerlendirilen kritik göstergelerden biridir. Bağlanabilirlik, dijitalleşmenin altyapısal temelini oluşturan genişbant internet erişimi, bağlantı hızı ve 5G teknolojilerinin yaygınlığı gibi faktörleri kapsamaktadır. Dijital altyapının kalitesi, bireylerin ve işletmelerin dijital teknolojilere erişim kapasitesini doğrudan etkileyerek, dijital dönüşüm sürecinin başarısında belirleyici bir rol oynamaktadır. Avrupa Birliği (AB), bağlanabilirliği dijital ekonominin geliştirilmesi ve toplumun dijitalleşme düzeyinin artırılması için stratejik bir öncelik olarak belirlemiştir.

Bağlanabilirlik, dijitalleşmenin ekonomik ve toplumsal faydalarının yaygınlaştırılması için temel bir altyapı unsuru olarak kabul edilmektedir. Yüksek hızlı ve uygun maliyetli genişbant internet erişimi, bireylerin bilgiye ulaşmasını, işletmelerin dijital teknolojileri benimsemesini ve hükümetlerin kamu hizmetlerini dijitalleştirmesini sağlamaktadır. Ayrıca, genişbant altyapısı, yapay zeka, büyük veri analitiği ve Nesnelerin İnterneti (IoT) gibi ileri teknolojilerin etkin bir şekilde kullanılabilmesi için gereklidir.

Bağlanabilirlik, ekonomik kalkınmanın yanı sıra sosyal kapsayıcılık açısından da önem taşımaktadır. Özellikle kırsal ve dezavantajlı bölgelerde genişbant erişiminin artırılması, dijital uçurumun azaltılmasına ve toplumsal eşitliğin sağlanmasına katkıda bulunmaktadır. Bu nedenle, DESI'nin bağlanabilirlik göstergesi, AB ülkelerinin dijital altyapı kapasitelerini ölçmek ve bu alandaki politikaları yönlendirmek için kritik bir araçtır.

DESI'nin bağlanabilirlik göstergesi, genişbant internetin yaygınlığı, hızı ve maliyeti gibi çeşitli unsurları değerlendirerek, AB ülkelerinin dijital altyapı performansını ortaya koymaktadır:

- **Sabit Genişbant Erişimi:** Sabit genişbant penetrasyon oranı, bir ülkenin dijitalleşme düzeyini belirleyen en temel göstergelerden biridir. DESI, sabit genişbant erişiminin yaygınlığını ve bu hizmetin hane halklarına ve işletmelere ulaşılabilirliğini analiz etmektedir.
- **Yüksek Hızlı Genişbant Erişimi:** Hızlı ve ultra hızlı genişbant bağlantıları, dijital ekonominin büyümesi ve veri yoğun teknolojilerin kullanımını kolaylaştırmak için önemlidir. DESI, özellikle 100 Mbps ve üzeri hızlara sahip bağlantıların yaygınlığını ölçmektedir.
- **Mobil Genişbant ve 5G Yaygınlığı:** Mobil genişbant, bireylerin hareket halindeyken dijital teknolojilere erişimini mümkün kılmaktadır. DESI, mobil genişbant penetrasyon oranını ve 5G altyapısının yaygınlığını analiz ederek, ülkelerin dijitalleşme potansiyelini değerlendirmektedir.
- **Bağlantı Maliyetleri:** Genişbant hizmetlerinin ekonomik olarak erişilebilirliği, dijitalleşme süreçlerinin sürdürülebilirliği açısından kritik bir faktördür. DESI, bağlantı maliyetlerini değerlendirerek, ülkelerin dijital altyapı politikalarının etkinliğini ortaya koymaktadır.

DESI verilerine göre, AB ülkeleri arasında bağlanabilirlik düzeyinde belirgin farklılıklar bulunmaktadır. Kuzey Avrupa ülkeleri, genişbant altyapısının kalitesi ve yaygınlığı açısından öne çıkarken, güney ve doğu Avrupa ülkelerinde bu alanda önemli eksiklikler gözlemlenmektedir. Örneğin, Finlandiya, İsveç ve Danimarka gibi ülkeler, 5G teknolojilerinin yaygınlığı ve yüksek hızlı internet erişimi açısından lider konumdayken, Bulgaristan ve Romanya gibi ülkelerde bu göstergelerde daha düşük performans sergilenmektedir.

AB, bu eşitsizlikleri azaltmak amacıyla çeşitli politikalar geliştirmiştir. “Connecting Europe Facility” gibi projeler, genişbant altyapısının iyileştirilmesi ve üye ülkeler arasında dijital uçurumun kapatılması için

finansal destek sağlamaktadır. Ayrıca, 2025 yılına kadar tüm AB vatandaşlarının en az 100 Mbps hızında genişbant internet erişimine sahip olması hedeflenmektedir.

2.2.2.3. Dijital Teknolojilerin Entegrasyonu

Dijital Teknolojilerin Entegrasyonu, Dijital Ekonomi ve Toplum Endeksi (DESI) kapsamında değerlendirilen, dijitalleşmenin ekonomik boyutlarını ölçen önemli bir göstergedir. Bu gösterge, işletmelerin dijital teknolojileri iş süreçlerine entegre etme düzeyini, e-ticaret faaliyetlerini ve dijital üretim yöntemlerini benimseme oranlarını kapsamaktadır. Dijital teknolojilerin entegrasyonu, dijitalleşmenin ekonomik büyümeye, verimliliğe ve rekabet gücüne olan katkılarını anlamak için kritik bir ölçüttür. Avrupa Birliği (AB), bu entegrasyonun desteklenmesini dijital ekonomiyi güçlendirme stratejisinin temel taşlarından biri olarak görmektedir.

Dijital teknolojilerin işletmelere entegrasyonu, üretim süreçlerinden müşteri ilişkilerine kadar iş yapış biçimlerini köklü bir şekilde değiştirmektedir. DESI'nin bu göstergesi, işletmelerin bulut bilişim, yapay zeka, büyük veri analitiği ve Nesnelerin İnterneti (IoT) gibi ileri dijital teknolojileri kullanma düzeylerini ölçmektedir. Bu teknolojilerin benimsenmesi, işletmelerin operasyonel verimliliğini artırmakta, maliyetlerini düşürmekte ve rekabet avantajı elde etmelerini sağlamaktadır.

Özellikle küçük ve orta ölçekli işletmelerin (KOBİ) dijital teknolojileri benimseme oranı, DESI kapsamında yakından izlenmektedir. Dijital teknolojilere erişimde büyük ölçekli şirketlerle KOBİ'ler arasında ciddi farklılıklar bulunmakta, bu durum ekonomik eşitsizlikleri derinleştirmektedir. AB, dijitalleşme süreçlerinde KOBİ'leri desteklemek amacıyla Dijital Yenilik Merkezleri gibi girişimler hayata geçirmiştir. Bu merkezler, KOBİ'lerin dijitalleşme kapasitesini artırmak ve teknolojik yeniliklerden faydalanmalarını sağlamak için eğitim, finansman ve danışmanlık hizmetleri sunmaktadır.

2.2.2.4. Dijital Kamu Hizmetleri

Dijital Kamu Hizmetleri, Dijital Ekonomi ve Toplum Endeksi (DESI) kapsamında değerlendirilen en önemli göstergelerden biridir. Bu gösterge, Avrupa Birliği (AB) üye ülkelerinde kamu hizmetlerinin dijitalleşme düzeyini, çevrim içi kamu hizmetlerine erişim kolaylığını ve vatandaşların dijital kamu hizmetlerini benimseme oranını kapsamlı bir şekilde analiz etmektedir. Dijital kamu hizmetlerinin geliştirilmesi, AB'nin vatandaşlarına daha etkili, erişilebilir ve hızlı hizmetler sunma hedefinin temel bir parçasıdır.⁸⁵

⁸⁵ European Commission. (2021). Digital Economy and Society Index (DESI) 2021. Brussels: European Commission.

Dijitalleşen dünyada kamu hizmetlerinin çevrim içi platformlar üzerinden sunulması, hem vatandaşların günlük yaşamlarını kolaylaştırmakta hem de devletlerin yönetim süreçlerini daha verimli hale getirmektedir. Bu bağlamda DESI, dijital kamu hizmetlerinin etkinliğini ölçmek ve üye ülkelerin bu alandaki performansını değerlendirmek için önemli bir araçtır.

DESI'nin dijital kamu hizmetleri göstergesi, aşağıdaki temel unsurlar üzerinden değerlendirilmektedir:

- e-Devlet Hizmetleri: Kamu kurumlarının sunduğu çevrim içi hizmetlerin çeşitliliği ve erişilebilirliği, bu kategoride analiz edilmektedir. Vatandaşların idari işlemlerini çevrim içi olarak tamamlayabilme oranı, dijital kamu hizmetlerinin benimsenme düzeyini gösteren kritik bir ölçüttür.
- Birlikte Çalışabilirlik ve Veri Paylaşımı: Kamu kurumları arasındaki veri paylaşımı ve hizmetlerin birlikte çalışabilirliği, dijital kamu hizmetlerinin etkinliğini artıran temel unsurlardır. Bu göstergeler, vatandaşların ve işletmelerin farklı kamu kurumlarına tek noktadan erişimini kolaylaştırmaktadır.
- Çevrim İçi Kamu Hizmetlerine Erişim: Vatandaşların çevrim içi kamu hizmetlerine erişim oranları, dijitalleşmenin toplumsal kapsayıcılık boyutunu yansıtmaktadır. DESI, bu erişim oranlarını analiz ederek, dijital kamu hizmetlerinin erişilebilirliğini ölçmektedir.
- Açık Veri Kullanımı: Kamu kurumlarının açık veri sunma kapasiteleri, dijital kamu hizmetlerinin şeffaflığını ve katılımcılığını artıran bir faktör olarak değerlendirilmektedir. Açık veri, yenilikçi uygulamaların geliştirilmesine olanak tanırken, aynı zamanda vatandaşların kamu yönetimine daha aktif katılımını sağlamaktadır.

DESI raporları, dijital kamu hizmetleri alanında AB ülkeleri arasında büyük farklılıklar olduğunu ortaya koymaktadır. Kuzey Avrupa ülkeleri, özellikle Danimarka, Estonya ve Finlandiya, dijital kamu hizmetlerinin kapsamı ve etkinliği açısından lider konumda yer almaktadır. Bu ülkelerde vatandaşlar, idari işlemlerini büyük ölçüde çevrim içi platformlar üzerinden tamamlayabilmektedir.⁸⁶ Buna karşılık, güney ve doğu Avrupa ülkelerinde dijital kamu hizmetlerinin geliştirilmesi konusunda önemli eksiklikler bulunmaktadır. Bu durum, altyapı yetersizlikleri, dijital beceri düzeylerindeki farklılıklar ve bütçe sınırlamaları gibi faktörlere bağlanmaktadır. AB, bu eşitsizlikleri gidermek ve tüm üye ülkelerde dijital kamu hizmetlerini yaygınlaştırmak amacıyla çeşitli finansman ve kapasite geliştirme projeleri hayata geçirmiştir.

⁸⁶ European Commission. (2021). Digital Economy and Society Index (DESI) 2021. Brussels: European Commission.

2.3. Avrupa Birliği'nde Küreselleşme Çabaları ve Lizbon Stratejisi

Avrupa Birliği (AB), küreselleşme sürecine etkin bir şekilde adapte olabilmek ve uluslararası sistemde rekabetçi bir aktör olarak konumunu güçlendirmek amacıyla kapsamlı stratejiler geliştirmiştir. Bu stratejilerin temel taşlarından biri olan Lizbon Stratejisi, AB'nin küresel ekonomi ve dijitalleşme süreçlerine uyum sağlama çabalarının önemli bir dönüm noktasıdır. 2000 yılında kabul edilen Lizbon Stratejisi, AB'yi dünyanın en rekabetçi ve dinamik bilgi temelli ekonomisi haline getirme vizyonu ile hayata geçirilmiştir.

Lizbon Stratejisi, ekonomik büyümeyi artırmak, istihdam olanaklarını geliştirmek ve sosyal uyumu güçlendirmek amacıyla geniş kapsamlı bir reform programı sunmuştur. Ancak, bu hedeflere ulaşma sürecinde karşılaşılan zorluklar ve sınırlamalar, stratejinin 2010 yılında Avrupa 2020 Stratejisi ile revize edilmesine yol açmıştır.

Lizbon Stratejisi, AB'nin ekonomik rekabet gücünü artırmayı ve küresel düzeyde liderlik hedeflerini gerçekleştirmeyi amaçlayan bir çerçeve olarak ortaya çıkmıştır. Stratejinin temel hedefleri şu şekilde özetlenebilir:

- **Bilgi Temelli Ekonomiye Geçiş:** AB, bilgi ve yenilik temelinde şekillenen bir ekonomik yapıya geçişi hedeflemiştir. Araştırma ve geliştirme (Ar-Ge) yatırımlarının artırılması, yüksek teknoloji ürünlerinin üretimi ve dijital altyapının geliştirilmesi bu hedef doğrultusunda önemli öncelikler arasında yer almıştır.
- **İstihdam ve Sosyal Uyum:** Lizbon Stratejisi, AB genelinde istihdam oranlarını artırmayı ve sosyal eşitsizlikleri azaltmayı hedeflemiştir. Bu bağlamda, iş gücünün eğitimi ve dijital becerilerin geliştirilmesi, stratejinin önemli bir bileşeni olarak belirlenmiştir.
- **Sürdürülebilir Kalkınma:** Strateji, çevresel sürdürülebilirlik ve enerji verimliliği hedeflerini de içermiştir. AB, ekonomik büyümeyi çevresel etkilerle dengelemeyi amaçlayan bir model geliştirmeyi hedeflemiştir.

Ancak, Lizbon Stratejisi, uygulama aşamasında çeşitli zorluklarla karşılaşmıştır. Üye ülkeler arasındaki ekonomik farklılıklar, reformların uygulanmasındaki koordinasyon eksiklikleri ve 2008 Küresel Finansal Krizi, stratejinin hedeflerine ulaşmasını zorlaştırmıştır (Pisani-Ferry & Sapir, 2006). Bu durum, AB'nin stratejik hedeflerini yeniden gözden geçirmesine ve Avrupa 2020 Stratejisi'ni geliştirmesine yol açmıştır.

2.4. Avrupa 2020 Stratejisi

Avrupa 2020 Stratejisi, Lizbon Stratejisi'nin eksikliklerini gidermek ve AB'nin küresel ekonomideki yerini güçlendirmek amacıyla tasarlanmıştır. 2010 yılında kabul edilen strateji, "akıllı, sürdürülebilir ve kapsayıcı büyüme" hedeflerini temel almıştır. Avrupa 2020, ekonomik büyümeyi artırmak ve toplumsal refahı güçlendirmek için yenilik, dijitalleşme ve sosyal kapsayıcılığı teşvik eden bir çerçeve sunmuştur.

Avrupa 2020 Stratejisi, beş temel hedef üzerine inşa edilmiştir:

- **İstihdamın Artırılması:** Strateji, 20-64 yaş arası nüfusun %75'inin istihdam edilmesini hedeflemiştir. Bu hedef, özellikle gençlerin iş gücüne katılımını artırmak ve kadınların istihdam oranını yükseltmek amacıyla belirlenmiştir.
- **Araştırma ve Geliştirme (Ar-Ge):** Gayri safi yurtiçi hasılanın (GSYH) %3'ünün Ar-Ge faaliyetlerine ayrılması hedeflenmiştir. Bu yatırım, Avrupa'nın yenilikçilik kapasitesini artırmayı ve küresel rekabet gücünü güçlendirmeyi amaçlamıştır.
- **İklim ve Enerji:** Karbon emisyonlarının %20 azaltılması, yenilenebilir enerji kullanımının %20'ye çıkarılması ve enerji verimliliğinin %20 artırılması hedeflenmiştir. Bu hedefler, AB'nin çevresel sürdürülebilirlik ve yeşil ekonomiye geçiş stratejileriyle uyumludur.
- **Eğitim:** Eğitim düzeyinin artırılması, erken okul terkinin %10'un altına düşürülmesi ve yüksek öğrenim mezunlarının oranının %40'a çıkarılması hedeflenmiştir. Bu, AB'nin beşeri sermayesini güçlendirme çabasını yansıtmaktadır.
- **Yoksullukla Mücadele:** 20 milyon kişinin yoksulluk riski altından çıkarılması hedeflenmiştir. Bu hedef, sosyal kapsayıcılığı artırmayı ve AB genelinde toplumsal eşitsizlikleri azaltmayı amaçlamaktadır.

Avrupa 2020 Stratejisi, dijitalleşmenin küreselleşme bağlamındaki önemini vurgulamış ve dijital teknolojilerin benimsenmesini hızlandırmayı hedeflemiştir. Strateji kapsamında "Dijital Gündem" girişimi, AB'nin dijital altyapısını güçlendirmeyi ve dijital teknolojilerin ekonomik büyümeye katkısını artırmayı amaçlayan temel bir bileşen olmuştur. Strateji, dijital kamu hizmetlerinin yaygınlaştırılmasını, genişbant internet altyapısının geliştirilmesini ve dijital becerilerin artırılmasını teşvik ederek, Avrupa'nın dijital

ekonomide liderlik hedefini desteklemiştir. Ayrıca, küresel rekabet ortamında AB'nin norm belirleyici rolünü pekiştiren bir çerçeve sunmuştur.

2.5. Avrupa Dijital Tek Pazarı

Avrupa Dijital Tek Pazarı (Digital Single Market - DSM), Avrupa Birliği'nin (AB) dijital ekonomiyi geliştirme, bölgesel entegrasyonu derinleştirme ve küresel dijital rekabet gücünü artırma hedeflerini birleştiren stratejik bir girişimdir. 2015 yılında başlatılan bu girişim, AB üye ülkeleri arasında dijital hizmetlerin ve ürünlerin serbest dolaşımını teşvik etmek, dijital inovasyonu artırmak ve tüketicilere daha geniş erişim imkanları sağlamak için tasarlanmıştır. Avrupa Dijital Tek Pazarı, hem ekonomik hem de siyasi hedeflere hizmet eden kapsamlı bir çerçeve sunarak, AB'nin dijitalleşme stratejisinde merkezi bir rol oynamaktadır.

2.5.1. Avrupa Dijital Tek Pazar Stratejisi

Avrupa Dijital Tek Pazar Stratejisi, dijital ekonominin potansiyelini en üst düzeye çıkarmayı hedefleyen üç ana sütundan oluşmaktadır. Bu sütunlar, çevrim içi erişim imkanlarının iyileştirilmesi, dijital ağların ve hizmetlerin etkinliği için gerekli düzenlemelerin yapılması ve dijital ekonominin büyümesini destekleyen inovasyonun teşvik edilmesini kapsamaktadır. Strateji, dijitalleşme sürecinde AB'nin ekonomik büyümesini hızlandırmayı, tüketicilere ve işletmelere fayda sağlamayı ve uluslararası alanda norm belirleyici bir aktör olarak konumunu güçlendirmeyi amaçlamaktadır.

2.5.1.1. Sütun I: Daha İyi Çevrimiçi Erişim İmkanları

Bu sütun, Avrupa vatandaşlarının ve işletmelerinin dijital ürünlere ve hizmetlere daha kolay erişimini sağlamayı amaçlamaktadır. Daha iyi çevrim içi erişim imkanları, tüketicilerin sınır ötesi e-ticaret yapmasını kolaylaştırmayı, işletmelerin dijital pazarlara entegrasyonunu artırmayı ve dijital ekonomide rekabetçi bir yapı oluşturmayı hedeflemektedir. Bu kapsamda strateji, aşağıdaki temel alanlara odaklanmaktadır:

- **Sınır Ötesi E-Ticaretin Teşviki:** Avrupa Dijital Tek Pazarı, sınır ötesi e-ticaretin önündeki engelleri kaldırmayı ve AB genelinde dijital ticaretin büyümesini sağlamayı amaçlamaktadır. Bu hedef doğrultusunda, dijital ürün ve hizmetlerin satışında uygulanan coğrafi engellemeler (geo-blocking) sınırlandırılmış, tüketicilerin farklı ülkelerden dijital ürünlere ve hizmetlere erişimi kolaylaştırılmıştır.
- **Tüketici Haklarının Güçlendirilmesi:** Strateji, çevrim içi alışveriş yapan tüketicilerin haklarını korumak için yeni düzenlemeler getirmiştir. Örneğin, dijital içeriklerin kalitesiz veya eksik olması durumunda tüketicilere iade veya değiştirme hakkı tanınmıştır. Bu düzenlemeler, tüketici güvenini artırmayı ve dijital ekonomide daha geniş bir katılım sağlamayı hedeflemektedir.

- Gümrük ve Vergilendirme Düzenlemelerinin Basitleştirilmesi: AB, dijital ürünlerin sınır ötesi ticaretini kolaylaştırmak için gümrük ve vergilendirme süreçlerini basitleştirmiştir. Özellikle küçük ve orta ölçekli işletmelerin (KOBİ) dijital pazarlara erişimini kolaylaştırmak amacıyla KDV prosedürlerinde düzenlemeler yapılmıştır. Bu adımlar, dijital ticaretin daha erişilebilir ve ekonomik hale gelmesini sağlamaktadır.
- Genişbant İnternet ve Bağlanabilirlik: Çevrim içi erişimin artırılması, yalnızca dijital ürünlere ulaşımı değil, aynı zamanda genişbant altyapının geliştirilmesini de kapsamaktadır. AB, özellikle kırsal bölgelerde genişbant internet erişimini artırmayı ve 5G ağlarının yaygınlaştırılmasını teşvik etmeyi hedeflemiştir. Bu yatırımlar, dijital ekonomiye katılımı artırmayı ve bölgesel dijital eşitsizlikleri azaltmayı amaçlamaktadır.

Daha iyi çevrim içi erişim imkanları, tüketicilere birçok açıdan fayda sağlamaktadır. Tüketiciler, daha geniş bir ürün ve hizmet yelpazesine erişim kazanırken, fiyat karşılaştırmaları yapma imkanı sayesinde daha bilinçli alışveriş yapabilmektedir. Ayrıca, coğrafi engellemelerin kaldırılması, tüketicilerin farklı ülkelerde sunulan özel dijital içeriklere erişimini kolaylaştırmıştır. Bu durum, dijital hizmetlerin hem ekonomik hem de sosyal faydalarını artırmaktadır.

Avrupa Dijital Tek Pazarı'nın ilk sütunu olan çevrim içi erişim imkanlarının iyileştirilmesi, AB ekonomisi üzerinde önemli etkiler yaratmaktadır. Dijital ticaretin teşvik edilmesi, KOBİ'lerin uluslararası pazarlara entegrasyonunu artırarak ekonomik büyümeye katkı sağlamaktadır. Ayrıca, dijital ürün ve hizmetlerin daha geniş bir kitleye sunulması, yenilikçi iş modellerinin ortaya çıkmasını desteklemektedir. Avrupa Komisyonu'na göre, Dijital Tek Pazar stratejisinin tam anlamıyla uygulanması, AB ekonomisine yılda yaklaşık 415 milyar Euro'luk ek katkı sağlayabilir.

2.5.1.2. Sütun II: Koşulların İyileştirilmesi

Koşulların İyileştirilmesi, Avrupa Dijital Tek Pazarı Stratejisi'nin ikinci sütununu oluşturarak, dijital ekonominin etkin bir şekilde işlemesi için gerekli hukuki, teknik ve sosyal altyapıyı güçlendirmeyi hedeflemektedir. Bu kapsamda, veri koruma, güvenliğin artırılması ve bireyler ile işletmeler arasındaki güvenin tesis edilmesi gibi unsurlar öne çıkmaktadır. Strateji, dijital ekonominin sürdürülebilirliğini ve güvenilirliğini sağlamak için koşulların iyileştirilmesine yönelik bir dizi düzenleme ve altyapı çalışmasını kapsamaktadır.

2.5.1.2.1. Big Data ve Kişisel Verilerin Korunması

Büyük veri, dijital ekonominin büyümesini destekleyen önemli bir kaynak olmakla birlikte, bu verilerin toplanması, işlenmesi ve depolanması süreçlerinde kişisel veri koruma konuları öncelikli hale gelmiştir. Avrupa Birliği, Genel Veri Koruma Tüzüğü (GDPR) ile kişisel veri koruma standartlarını güçlendirmiş ve veri güvenliği konusundaki küresel liderliğini pekiştirmiştir. GDPR, bireylerin dijital haklarını koruyarak, dijital ekonomide güvenin artırılmasını sağlamaktadır. Büyük veri analizinin ekonomik fırsatlarını değerlendirirken, veri koruma düzenlemeleri, dijital ekonominin etik ve sürdürülebilir bir şekilde işlemesine katkıda bulunmaktadır.

2.5.1.2.2. Güven Tesisinin Önemi

Dijital ekonominin gelişimi, bireyler ve işletmeler arasındaki güvenin tesisine büyük ölçüde bağlıdır. Avrupa Dijital Tek Pazarı Stratejisi, güvenin artırılması için dijital ortamlarda şeffaflık ve hesap verebilirlik mekanizmalarının güçlendirilmesini hedeflemektedir. Özellikle e-ticaret ve çevrim içi hizmetlerde tüketicilerin güvenliğini sağlamak için dijital ödeme sistemlerinde şeffaflık, çevrim içi dolandırıcılıklarla mücadele ve tüketici haklarının korunması konularında yeni düzenlemeler yapılmıştır. Bu girişimler, tüketici güvenliğini artırarak, dijital ekonominin daha geniş bir katılımı ile büyümesine olanak tanımaktadır.

2.5.1.2.3. Güvenliğe İlişkin Altyapı Çalışmaları

Güvenlik, dijital ekonominin sürdürülebilirliği açısından kritik bir unsurdur. Avrupa Dijital Tek Pazarı, siber güvenlik tehditlerine karşı dayanıklılığı artırmak amacıyla kapsamlı altyapı projelerini teşvik etmektedir. Bu kapsamda, Avrupa Siber Güvenlik Ajansı (ENISA), siber tehditlere karşı koordinasyonu güçlendirmek ve üye ülkelerin güvenlik kapasitelerini artırmak için önemli bir rol üstlenmiştir. Ayrıca, güvenli altyapı çalışmalarında 5G ağlarının güvenliği, dijital kamu hizmetlerinin korunması ve kritik altyapılara yönelik tehditlere karşı dayanıklılık gibi konular önceliklendirilmiştir.

2.5.1.3. Sütun III: Dijital Ekonominin Büyüme Potansiyelini Artırma

Avrupa Dijital Tek Pazarı Stratejisi'nin üçüncü sütunu olan Dijital Ekonominin Büyüme Potansiyelini Artırma, Avrupa Birliği (AB) genelinde dijitalleşmenin ekonomik kalkınmaya ve inovasyona katkılarını en üst düzeye çıkarmayı amaçlamaktadır. Bu sütun, dijital ekonominin büyümesini teşvik eden politikalar geliştirilmesini, dijital inovasyonun hızlandırılmasını ve işletmelerin dijital dönüşüm süreçlerine destek olunmasını kapsamaktadır. Özellikle veri ekonomisinin potansiyelinin etkin bir şekilde değerlendirilmesi, bu stratejinin temel odak noktalarından biridir.⁸⁷

⁸⁷ European Commission. (2023). Digital Markets Act: Ensuring fair and open digital markets. Brussels: EC.

Dijital ekonominin büyümesi, dijital teknolojilerin daha geniş çapta benimsenmesi, veri paylaşımının artırılması ve dijital iş modellerinin yaygınlaştırılması ile doğrudan ilişkilidir. Avrupa Dijital Tek Pazarı, bu bağlamda dijitalleşmeyi sadece teknolojik bir süreç olarak değil, aynı zamanda ekonomik büyüme ve sürdürülebilir kalkınma için stratejik bir araç olarak ele almaktadır.

2.5.1.3.1. Avrupa Dijital Tek Pazarı ve Kişisel Olmayan Veriler

Kişisel olmayan veriler, dijital ekonominin büyüme potansiyelinin artırılmasında kritik bir rol oynamaktadır. Kişisel olmayan veriler; anonimleştirilmiş veriler, endüstriyel üretim verileri, araştırma ve geliştirme verileri gibi ekonomik ve bilimsel faaliyetlere katkı sağlayan geniş bir veri setini kapsamaktadır. Bu tür veriler, işletmelerin yenilikçi çözümler geliştirmesine, verimliliği artırmasına ve yeni iş modelleri oluşturmaya olanak tanımaktadır.⁸⁸

Avrupa Birliği, kişisel olmayan verilerin serbest dolaşımını teşvik etmek ve bu verilerin ekonomik değerini artırmak için Kişisel Olmayan Verilerin Serbest Dolaşımı Yönetmeliği (Free Flow of Non-Personal Data Regulation) gibi düzenlemeleri hayata geçirmiştir. Bu yönetmelik, verilerin üye ülkeler arasında sınır ötesi paylaşımını kolaylaştırmayı, veri yerelleştirme gerekliliklerini sınırlandırmayı ve veri ekonomisinin entegrasyonunu desteklemeyi amaçlamaktadır.

Kişisel olmayan verilerin serbest dolaşımı, dijital ekonominin büyümesi açısından şu alanlarda önemli katkılar sağlamaktadır:

- **Veri Temelli İnovasyon:** Kişisel olmayan verilerin paylaşımı, işletmelerin ve araştırma kurumlarının büyük veri analitiği, yapay zeka ve nesnelerin interneti (IoT) gibi teknolojileri kullanarak yenilikçi çözümler geliştirmesini sağlamaktadır. Bu durum, dijital ekonominin yeni iş modelleri ve ürünlerle genişlemesine katkıda bulunmaktadır.
- **Sanayi ve Ticarete Verimlilik Artışı:** Özellikle üretim, enerji ve lojistik gibi sektörlerde, kişisel olmayan verilerin kullanımı, süreçlerin optimize edilmesini ve kaynakların daha verimli kullanılmasını sağlamaktadır. Bu durum, hem ekonomik büyümeyi hem de çevresel sürdürülebilirliği desteklemektedir.
- **Uluslararası Rekabet Gücünün Artırılması:** Kişisel olmayan verilerin serbest dolaşımı, Avrupa Birliği'nin küresel veri ekonomisindeki konumunu güçlendirmekte ve AB'nin dijital ekonomideki rekabet avantajını artırmaktadır.

⁸⁸ OECD. (2023). Digital Economy Outlook 2023. Paris: OECD Publishing.

Kişisel olmayan verilerin serbest dolaşımı, veri güvenliği ve gizlilik konularında da önemli düzenlemeler gerektirmektedir. Avrupa Birliği, kişisel verilerde olduğu gibi kişisel olmayan verilerin kullanımında da etik, şeffaflık ve güvenilirlik ilkelerine öncelik vermektedir. Bu kapsamda, veri merkezlerinin güvenliğini sağlamak, siber tehditlere karşı dayanıklılığı artırmak ve veri ekonomisindeki aktörler arasında güveni tesis etmek için çeşitli girişimler geliştirilmiştir.

Avrupa Dijital Tek Pazarı, kişisel olmayan verilerin serbest dolaşımını teşvik ederek, dijital ekonominin büyümesini destekleyen güçlü bir çerçeve sunmaktadır. Bu yaklaşım, sadece ekonomik büyüme ve yenilikçilik hedeflerini desteklemekle kalmamakta, aynı zamanda Avrupa'nın dijital ekonomideki liderlik iddiasını güçlendirmektedir. AB'nin veri ekonomisini geliştirme konusundaki bu girişimleri, dijitalleşmenin küresel düzeyde ekonomik ve toplumsal faydalarını artırmayı hedeflemektedir.

2.6. Avrupa Birliği'nin Dijital Ekonomi Politikalarının Küreselleşme Üzerindeki Etkileri

Avrupa Birliği (AB), dijital ekonomi alanında geliştirdiği politikalar ve stratejilerle sadece üye ülkeler arasında değil, küresel düzeyde de etkili bir aktör haline gelmiştir. Dijitalleşme, küreselleşme sürecinin hızlanmasında ve ekonomik sınırların giderek daha geçirgen hale gelmesinde kritik bir rol oynarken, AB'nin bu alandaki vizyoner politikaları, küresel ekonomik düzen üzerinde önemli etkiler yaratmıştır. Dijital ekonomi, AB'nin uluslararası sistemdeki rolünü güçlendiren ve küresel yönetim mekanizmalarında norm belirleyici bir konuma yükselten stratejik bir alan olarak öne çıkmaktadır.

Bu bağlamda, Avrupa Birliği'nin dijitalleşme politikalarının küreselleşme üzerindeki etkileri detaylı bir şekilde incelenmesi elzemdir. Özellikle Dijital Avrupa Programı, Dijital Ekonomi ve Toplum Endeksi (DESI), Lizbon Stratejisi ve Avrupa Dijital Tek Pazarı gibi girişimlerin, küresel ticaretin yapısını nasıl dönüştürdüğü ve uluslararası ilişkilerde ne tür değişimlere yol açtığı değerlendirilmesi gerekmektedir. Ayrıca, AB'nin dijital ekonomi politikalarının veri yönetimi, dijital haklar ve uluslararası ticaret gibi konulardaki yansımaları analiz edilmeli, bu politikaların küreselleşme sürecine katkıları ele alınmalıdır.

AB'nin dijitalleşme sürecindeki liderlik hedeflerini ve bu liderlik iddiasının küresel düzeyde yarattığı etki su götürmez bir gerçektir. Avrupa Birliği'nin dijital ekonomi politikaları, yalnızca ekonomik bir araç olarak değil, aynı zamanda küreselleşme sürecini şekillendiren bir dinamiktir. Bu bağlamda, küreselleşmenin ekonomik, siyasi ve toplumsal boyutları üzerinde etki yarattığı açıktır.

Dijital Avrupa Programı, Avrupa Birliği'nin dijital ekonomi alanında geliştirdiği en kapsamlı stratejilerden biri olarak, küreselleşme sürecine önemli etkilerde bulunmuştur. Bu program, dijitalleşmenin getirdiği ekonomik fırsatların yanı sıra, toplumsal ve siyasi dinamiklere de doğrudan etki eden bir dönüşüm mekanizması olarak işlev görmüştür. Dijitalleşme, küreselleşmenin hızını artırmış, ekonomik entegrasyonu derinleştirmiş ve siyasi bağlamda yeni yönetim normlarının oluşmasına zemin hazırlamıştır. Dijital

Avrupa Programı'nın küreselleşmeye etkileri, bu bağlamda hem bir fırsat hem de bir meydan okuma olarak değerlendirilmelidir. Dijital Avrupa Programı'nın küreselleşme üzerindeki en belirgin etkisi, küresel ticaret dinamiklerini dönüştürmesi ve entegrasyonu derinleştirmesidir. Dijitalleşme, Avrupa Birliği ekonomilerinin sadece bölgesel değil, küresel ölçekte de rekabet edebilir hale gelmesini sağlamış, özellikle sınır ötesi e-ticaretin artmasına olanak tanımıştır. Program kapsamında geliştirilen dijital altyapılar ve veri paylaşım düzenlemeleri, Avrupa'nın küresel tedarik zincirlerinde daha etkin bir aktör olmasını kolaylaştırmıştır. Bu bağlamda aşağıdaki örneklendirmeler yapılabilecektir:

- E-ticaretin Büyümesi: Dijital Avrupa Programı, sınır ötesi ticareti kolaylaştırarak, Avrupalı işletmelerin küresel pazarlara erişimini artırmıştır. Bu durum, özellikle küçük ve orta ölçekli işletmelerin (KOBİ) dijitalleşme yoluyla küresel pazarlarda rekabet edebilmesini sağlamıştır. E-ticaretin bu şekilde büyümesi, küresel ekonomik bağların daha da güçlenmesine katkıda bulunmuştur.
- Veri Ekonomisinin Genişlemesi: Kişisel olmayan verilerin serbest dolaşımına yönelik düzenlemeler, küresel veri ekonomisinin büyümesine zemin hazırlamıştır. Avrupa, bu verilerin uluslararası ölçekte paylaşılmasını teşvik ederek, dijital ekonomide inovasyonu ve verimliliği artırmıştır. Bunun bir sonucu olarak, Avrupa merkezli teknoloji şirketleri, küresel pazarda daha rekabetçi hale gelmiştir.

Bu ekonomik etkiler, küreselleşmenin ekonomik boyutuna hız kazandırmış, Avrupa Birliği'nin küresel ticaret düzenindeki etkinliğini artırmıştır. Ancak, dijitalleşmenin hızlandırdığı ekonomik küreselleşme süreci, aynı zamanda dijital eşitsizliklerin ve bölgesel dengesizliklerin artmasına neden olabilecek riskleri de beraberinde getirmiştir.

Dijital Avrupa Programı, Avrupa Birliği'nin küresel düzeyde siyasi bir aktör olarak güçlenmesine de önemli katkılar sağlamıştır. AB, dijitalleşme politikaları aracılığıyla uluslararası sistemde norm belirleyici bir rol üstlenmiş, özellikle veri yönetimi ve dijital haklar konularında standartların oluşmasına öncülük etmiştir. Bu durum, küreselleşmenin siyasi bağlamında AB'nin etkinliğini artıran bir etki yaratırken, bu etki aşağıdaki başlıklar bağlamında açıklanabilecektir:

- GDPR'nin Küresel Norm Haline Gelmesi: Dijital Avrupa Programı'nın bir parçası olarak kabul edilen GDPR, veri güvenliği ve bireysel haklar konusunda küresel standartların oluşmasını sağlamıştır. Bu düzenleme, diğer ülkeler ve bölgesel organizasyonlar tarafından bir model olarak benimsenmiş ve AB'nin küresel yönetimdeki etkisini güçlendirmiştir.

- Siber Güvenlik ve Dijital Egemenlik: Program, AB'nin siber tehditlere karşı dayanıklılığını artırarak, dijital egemenlik kavramını ön plana çıkarmıştır. Dijital egemenlik, yalnızca AB içindeki düzenlemelerle sınırlı kalmamış, aynı zamanda uluslararası alanda AB'nin dijital yönetişimde lider bir aktör olarak konumlanmasını sağlamıştır.

Bu siyasi etkiler, küreselleşme sürecinde AB'nin yalnızca bir ekonomik aktör değil, aynı zamanda dijitalleşme alanında küresel politikaların belirleyicisi olarak ortaya çıkmasını desteklemiştir.

Dijital Avrupa Programı, dijitalleşmenin toplumsal etkilerini ele alarak, küreselleşmenin toplumsal boyutunda da önemli değişimler yaratmıştır. Dijital kapsayıcılık, bu etkilerin en önemli unsurlarından biri olmuştur. Dijital Avrupa Programı'nın toplumsal etkileri ise aşağıdaki başlıklar etrafında açıklanabilecektir:

- Dijital Bölünmenin Azaltılması: Program, dijital teknolojilere erişim konusundaki eşitsizlikleri azaltmayı hedefleyerek, toplumsal kapsayıcılığı artırmıştır. Özellikle kırsal ve dezavantajlı bölgelerde dijital altyapının geliştirilmesi, dijitalleşmenin sosyal adalet boyutunu güçlendirmiştir. Bu durum, dijitalleşmenin yalnızca ekonomik bir süreç olmaktan çıkarak, toplumsal refahı artıran bir mekanizma haline gelmesine katkı sağlamıştır.
- Dijital Eğitim ve Beceri Gelişimi: Avrupa Birliği, dijital becerilerin artırılmasını teşvik ederek, iş gücünün küresel ölçekte rekabet edebilir hale gelmesini sağlamıştır. Bu durum, bireylerin küreselleşme sürecine daha aktif katılımını mümkün kılmıştır.

Toplumsal etkiler, AB'nin dijitalleşme politikalarının küreselleşme sürecine uyum sağlama kapasitesini artırmış ve dijital dönüşümün toplum genelinde daha geniş bir etki yaratmasını sağlamıştır.

Dijital Avrupa Programı, Avrupa Birliği'nin küreselleşme sürecindeki rolünü güçlendiren bir girişim olarak, ekonomik, siyasi ve toplumsal bağlamlarda önemli etkiler yaratmıştır. Program, dijitalleşmenin küresel düzeyde yayılmasını hızlandırarak, AB'nin uluslararası sistemde hem ekonomik bir aktör hem de politik bir norm belirleyici olarak konumlanmasını sağlamıştır. Bu bağlamda, Dijital Avrupa Programı, küreselleşmenin hızlandığı bir dönemde, Avrupa Birliği'nin dijitalleşme sürecinde etkin bir liderlik göstermesine olanak tanımıştır. Program, dijital teknolojilerin ekonomik ve sosyal faydalarını küresel ölçekte yaygınlaştırarak, AB'nin küreselleşme sürecine adaptasyonunu desteklemiş ve küresel sistemdeki yerini güçlendirmiştir. Bu etkiler, AB'nin dijitalleşme politikalarının küreselleşme bağlamında nasıl bir fırsat alanı yarattığını ve uluslararası sistemdeki dönüşümdeki rolünü açık bir şekilde ortaya koymaktadır.

Dijital Avrupa Programı gibi Dijital Ekonomi ve Toplum Endeksi (DESI) de, Avrupa Birliği'nin dijitalleşme sürecini değerlendiren ve yönlendiren önemli araçlar arasında yer almaktadır. Bu bağlamda,

Dijital Ekonomi ve Toplum Endeksi (DESI), küreselleşmenin ekonomik, siyasi ve toplumsal boyutlarına doğrudan etki etmiştir. DESI, dijital becerilerden altyapıya, işletmelerin dijital teknolojileri benimsemesinden kamu hizmetlerinin dijitalleşmesine kadar pek çok göstergesiyle, dijital ekonominin tüm boyutlarını kapsamlı bir şekilde ele almaktadır. Bu göstergeler, Avrupa Birliği'nin dijitalleşme politikalarının küresel düzeydeki etkilerini anlamak ve analiz etmek için kritik veriler sunmaktadır.

DESI, Avrupa Birliği'nin dijital ekonomide küresel rekabet gücünü artıran politikalarının başarısını ölçmek ve yönlendirmek için etkili bir araç olmuştur. Bu bağlamda, endeksin sunduğu veriler, dijitalleşmenin küreselleşme sürecindeki ekonomik dinamiklere olan katkılarını anlamak için önemli bir temel oluşturur. Ekonomik katkılar aşağıdaki başlıklar etrafında açıklanabilecektir:

- **Dijital Teknolojilerin Ekonomik Entegrasyonu:** DESI, Avrupa Birliği'ndeki işletmelerin dijital teknolojileri benimseme oranlarını ölçerek, dijitalleşmenin ekonomik entegrasyona katkılarını ortaya koymuştur. Özellikle bulut bilişim, yapay zeka ve e-ticaret gibi teknolojilerin yaygınlaşması, işletmelerin küresel tedarik zincirlerine daha etkili bir şekilde dahil olmasını sağlamıştır. Bu durum, AB'nin küresel ticaretteki etkinliğini artırmış ve dijitalleşmenin ekonomik entegrasyona yaptığı katkıyı güçlendirmiştir.
- **Dijital Hizmetlerin ve Ürünlerin Küresel Pazarlara Erişimi:** DESI, sınır ötesi e-ticaretin ve dijital hizmetlerin gelişimini destekleyen politikaların başarısını analiz ederek, AB'nin küresel pazarlardaki rekabet gücünü artırmasına katkıda bulunmuştur. Bu süreçte dijital ekonominin büyümesi, sadece Avrupa için değil, küresel ekonomik sistem için de yeni fırsatlar yaratmıştır.

DESI, bu ekonomik etkilerle Avrupa'nın dijitalleşme süreçlerinde lider bir konuma gelmesine katkı sağlarken, aynı zamanda küreselleşme sürecinde AB'nin dijital dönüşümdeki etkisini artırmıştır.

DESI, Avrupa Birliği'nin dijital ekonomi politikalarının uluslararası standartların oluşturulmasında oynadığı kritik rolü destekleyen bir araç olarak işlev görmüştür. AB, DESI'nin sunduğu verilerle dijitalleşme süreçlerini şekillendirerek, uluslararası yönetim mekanizmalarında norm belirleyici bir aktör haline gelmiştir. Yönetişim mekanizmaları üzerindeki etkisi aşağıdaki başlıklar etrafında açıklanabilecektir:

- **Veri Yönetimi ve Yönetişim:** DESI, Avrupa Birliği'nin veri güvenliği, gizlilik ve etik kullanımı konularındaki standartlarını güçlendirmiştir. Bu standartlar, AB'nin küresel düzeyde veri yönetiminde lider bir konuma gelmesini sağlamış ve uluslararası düzenlemelere model teşkil etmiştir. Örneğin, Genel Veri Koruma Tüzüğü (GDPR), DESI'nin dijitalleşme göstergelerine dayalı olarak geliştirilmiş ve küresel veri yönetimi politikalarına yön vermiştir.

- Küresel Dijital İş Birliği: DESI, dijital kamu hizmetleri ve dijital teknolojilerin entegrasyonu gibi göstergeleriyle, uluslararası iş birliği ve dijital dönüşüm süreçlerinin yönlendirilmesine katkıda bulunmuştur. AB, bu göstergelerle sadece bölgesel bir aktör olarak kalmamış, aynı zamanda küresel dijital ekonomide bir lider olarak öne çıkmıştır.

DESI'nin siyasi etkileri, Avrupa'nın dijitalleşme politikalarının küresel bağlamdaki önemini artırmış ve AB'nin dijitalleşme sürecindeki liderliğini pekiştirmiştir.

DESI'nin sunduğu göstergeler, dijitalleşmenin toplumsal etkilerini analiz etmek için kritik bir temel sunmaktadır. Dijital kapsayıcılık, bireylerin dijital ekonomiye entegrasyonunu kolaylaştırarak, küreselleşmenin toplumsal boyutunda olumlu bir etki yaratmıştır. Bu çerçevede, toplumsal etkiler aşağıdaki başlıklar etrafında açıklanabilecektir:

- Dijital Beceri ve Eşitlik: DESI'nin beşeri sermaye göstergesi, dijital becerilerin toplum genelindeki dağılımını ölçerek, dijitalleşme süreçlerindeki eşitsizlikleri azaltmaya yönelik politikaların oluşturulmasına katkı sağlamıştır. Özellikle düşük gelirli bireyler ve kırsal bölgelerde yaşayan topluluklar için dijital becerilerin artırılması, toplumsal kapsayıcılığı desteklemiş ve dijitalleşmenin sosyal adalet üzerindeki etkisini güçlendirmiştir.
- Dijital Kamu Hizmetleri ve Katılım: DESI, dijital kamu hizmetlerinin gelişimini analiz ederek, bireylerin kamu hizmetlerine erişimini kolaylaştırmıştır. Bu durum, vatandaşların devletle olan ilişkisini yeniden şekillendirmiş ve demokratik katılımı artırmıştır. Ayrıca, DESI'nin açık veri kullanımı gibi göstergeleri, kamu yönetiminde şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkelerini güçlendirerek, dijitalleşmenin toplumsal faydalarını artırmıştır.

DESI'nin toplumsal etkileri, küreselleşme bağlamında dijital teknolojilerin bireyler ve topluluklar üzerindeki olumlu etkilerini artırmış ve dijitalleşmenin sosyal dönüşümdeki rolünü pekiştirmiştir.

DESI, Avrupa Birliği'nin dijitalleşme politikalarının küreselleşme üzerindeki etkilerini anlamak ve yönlendirmek için etkili bir araç olmuştur. Ekonomik, siyasi ve toplumsal bağlamlarda sunduğu veriler, AB'nin dijitalleşme stratejilerini küresel bir bağlama yerleştirmiş ve bu politikaların uluslararası sistemdeki etkisini artırmıştır. DESI'nin analiz ettiği göstergeler, Avrupa Birliği'nin dijital ekonomideki başarısını desteklemiş ve bu başarının küreselleşme sürecine uyarlanmasını sağlamıştır. Avrupa Birliği, DESI'nin sunduğu verilerle dijitalleşmenin ekonomik büyüme, toplumsal refah ve uluslararası yönetim üzerindeki etkilerini artırmış ve küreselleşme sürecinde güçlü bir aktör olarak konumlanmıştır. Bu bağlamda, DESI,

sadece bir ölçüm aracı değil, aynı zamanda küreselleşme sürecinin yönlendirilmesinde stratejik bir araç olarak işlev görmektedir.

Avrupa 2020 Stratejisi, Avrupa Birliği'nin dijitalleşme eksenli büyüme ve dönüşüm hedeflerini uluslararası bağlamda yeniden şekillendiren önemli bir politika çerçevesidir. Strateji, yalnızca bölgesel kalkınmayı teşvik etmekle kalmamış, aynı zamanda küreselleşmenin ekonomik, siyasi ve toplumsal boyutlarına da önemli etkilerde bulunmuştur. Küreselleşme çağında, dijitalleşmenin ekonomik yapıları, siyasi süreçleri ve toplumsal dinamikleri nasıl dönüştürdüğünü anlamak için Avrupa 2020'nin hedefleri ve uygulamaları üzerine yapılan analizler büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda, Avrupa 2020 Stratejisi'nin küreselleşme üzerindeki etkileri, dijitalleşme ve küresel iş birliğini yeniden tanımlayan bir süreç olarak değerlendirilmektedir.

Avrupa 2020 Stratejisi, ekonomik büyümenin itici gücü olarak dijital teknolojilerin kullanımını önceliklendirmiştir. Bu yaklaşım, Avrupa Birliği'nin küresel ticaret ve üretim sistemlerine entegrasyonunu hızlandırmış ve AB'nin küresel ekonomide daha etkili bir aktör haline gelmesini sağlamıştır. Özellikle Ar-Ge yatırımlarının artırılması ve dijital inovasyonun desteklenmesi, küresel ölçekte Avrupa'nın dijital ürün ve hizmetlerini daha rekabetçi hale getirmiştir. Strateji kapsamında geliştirilen sürdürülebilirlik odaklı dijital politikalar, Avrupa'yı yalnızca ekonomik anlamda değil, aynı zamanda çevresel kalkınmada da küresel bir lider olarak konumlandırmıştır. Dijital teknolojilerin enerji verimliliğini artırmak ve karbon emisyonlarını azaltmak amacıyla kullanılmasına yönelik teşvikler, Avrupa Birliği'nin küresel çevre politikalarına katkılarını güçlendirmiştir. Bu durum, dijitalleşmenin yalnızca ekonomik büyümeyi değil, aynı zamanda sürdürülebilir kalkınmayı teşvik eden bir mekanizma olarak işlev gördüğünü göstermektedir.

Avrupa 2020 Stratejisi, Avrupa Birliği'nin küresel sistemdeki siyasi rolünü yeniden tanımlayan bir çerçeve sunmuştur. Dijital haklar, veri güvenliği ve siber egemenlik gibi konular, strateji kapsamında Avrupa'nın uluslararası yönetim mekanizmalarındaki etkisini artırmıştır. Strateji, Avrupa Birliği'nin küresel dijital yönetişimde norm belirleyici bir aktör olarak hareket etmesini sağlamış ve bu bağlamda uluslararası düzenlemelere önemli katkılarda bulunmuştur. Genel Veri Koruma Tüzüğü (GDPR) gibi düzenlemelerin strateji ile uyumlu şekilde geliştirilmesi, Avrupa'nın dijital ekonomi bağlamında etik ve güvenlik standartlarını yükseltmesini sağlamıştır. Bu durum, küreselleşme sürecinde dijitalleşme eksenli siyasi normların oluşmasına öncülük eden bir Avrupa Birliği'nin varlığını pekiştirmiştir. Aynı zamanda, stratejinin dijital egemenlik vurgusu, AB'nin dijital altyapılarını koruma ve kendi teknolojik bağımsızlığını güçlendirme hedeflerini desteklemiştir.

Avrupa 2020 Stratejisi'nin en önemli etkilerinden biri, dijitalleşmenin toplumsal kapsayıcılık ve eşitlik ilkelerine dayalı olarak ele alınmasıdır. Strateji, dijital teknolojilerin toplumsal faydalarını artırmayı ve

dijital erişim imkanlarını genişletmeyi hedeflemiştir. Bu hedefler doğrultusunda, Avrupa'nın kırsal ve dezavantajlı bölgelerinde dijital altyapının geliştirilmesi, bireylerin dijital hizmetlere erişimini kolaylaştırmış ve toplumsal eşitsizliklerin azalmasına katkı sağlamıştır.

Eğitim politikaları ise Avrupa 2020'nin dijitalleşme hedefleriyle uyumlu bir şekilde yeniden tasarlanmıştır. Dijital becerilerin artırılmasına yönelik uygulamalar, iş gücünün küresel rekabet gücünü artırmış ve bireylerin dijital ekonomide daha etkin rol almasını sağlamıştır. Bu durum, dijitalleşmenin sadece ekonomik büyüme için değil, aynı zamanda sosyal katılım ve toplumsal refah için de kritik bir araç olduğunu ortaya koymuştur.

Avrupa 2020 Stratejisi, Avrupa Birliği'nin dijitalleşme süreçlerini küreselleşme bağlamında dönüştüren bir araç olarak değerlendirilmelidir. Stratejinin ekonomik, siyasi ve toplumsal hedefleri, küreselleşmenin dinamiklerini yeniden tanımlamış ve AB'nin uluslararası sistemdeki rolünü güçlendirmiştir. Dijitalleşmenin sunduğu fırsatlar, Avrupa Birliği'nin küresel ekonomide liderlik hedeflerini gerçekleştirmesine olanak tanımış ve uluslararası iş birliği mekanizmalarını güçlendirmiştir.

Ekonomik anlamda, dijitalleşmenin küresel ticaret ve sürdürülebilir kalkınma üzerindeki etkisi, AB'yi hem yenilikçi bir aktör hem de çevresel lider olarak konumlandırmıştır. Siyasi düzeyde ise, veri yönetimi ve dijital egemenlik konularında norm belirleyici bir rol üstlenmiş, bu da Avrupa'nın uluslararası sistemdeki etkisini artırmıştır. Toplumsal bağlamda ise, dijital kapsayıcılık ve eğitim politikaları, dijitalleşmenin bireyler ve topluluklar üzerindeki olumlu etkilerini genişletmiştir. Avrupa 2020 Stratejisi, dijitalleşmeyi küreselleşme bağlamında bir araç olarak etkin bir şekilde kullanmış ve Avrupa Birliği'nin küresel sistemdeki yerini güçlendiren bir çerçeve sunmuştur. Bu strateji, dijitalleşmenin sadece ekonomik değil, aynı zamanda siyasi ve toplumsal bağlamlarda da küreselleşme sürecini yeniden şekillendiren bir dinamik olduğunu göstermiştir. AB, bu strateji ile hem dijital ekonominin hem de küreselleşmenin geleceğinde etkin bir rol oynamaya devam edeceğini kanıtlamıştır.

Avrupa Dijital Tek Pazarı (Digital Single Market - DSM), Avrupa Birliği'nin dijital ekonomi stratejilerinin temel taşı olarak, dijitalleşmenin küreselleşme üzerindeki ekonomik, siyasi ve toplumsal etkilerini yeniden şekillendiren bir girişimdir. DSM, dijital ürün ve hizmetlerin serbest dolaşımını sağlayarak, AB içinde ekonomik entegrasyonu derinleştirirken, aynı zamanda küresel ölçekte ticaret, veri yönetimi ve dijital haklar alanlarında önemli bir etki yaratmıştır. Bu girişim, küreselleşmenin itici güçlerinden biri olan dijital teknolojilerin sınır ötesi yayılımını teşvik etmiş ve AB'yi dijital dönüşümde öncü bir aktör haline getirmiştir.

Avrupa Dijital Tek Pazarı, sınır ötesi ticareti kolaylaştırarak, dijital ekonominin küreselleşme bağlamında entegrasyonunu hızlandırmıştır. E-ticaret, dijital hizmetler ve yenilikçi teknolojilerin serbest dolaşımı, AB

işletmelerinin küresel pazarlarda rekabet gücünü artırmış ve ticaretin daha verimli hale gelmesine olanak tanımıştır. DSM'nin ekonomik etkileri, özellikle küçük ve orta ölçekli işletmelerin (KOBİ) uluslararası ticarete erişiminde kendini göstermiştir. KOBİ'ler, dijital platformlar sayesinde küresel pazarlara kolayca erişebilmiş, bu da ekonomik küreselleşmenin hızlanmasını sağlamıştır. Ayrıca, veri ekonomisinin teşvik edilmesi, büyük veri analitiğı ve yapay zeka uygulamalarının ekonomik süreçlere entegrasyonunu artırmış, bu durum Avrupa Birliğı'nin dijital inovasyon merkezi haline gelmesine katkıda bulunmuştur.

Dijital Tek Pazar girişimi, Avrupa Birliğı'nin küresel dijital yönetimdeki liderlik hedeflerini desteklemiştir. DSM, veri güvenliğı, dijital haklar ve siber güvenlik gibi konularda uluslararası standartların oluşumuna öncülük etmiştir. Özellikle GDPR ile dijital hakların korunması, AB'nin dijitalleşme süreçlerinde etik değerleri ön planda tutan bir aktör olarak konumlanmasını sağlamıştır. DSM'nin siber güvenlik alanındaki altyapı çalışmaları da AB'nin dijital egemenlik kavramını güçlendirmiştir. Dijital egemenlik, Avrupa Birliğı'nin küresel dijital ekonomide bağımsız hareket etmesine olanak tanımış ve uluslararası sistemde dijital yönetimde belirleyici bir güç haline gelmesini sağlamıştır.

Dijital Tek Pazar, dijital kapsayıcılığı artırarak toplumsal eşitsizliklerin azaltılmasına katkıda bulunmuştur. Çevrim içi hizmetlerin yaygınlaşması ve dijital kamu hizmetlerine erişimin kolaylaştırılması, vatandaşların dijital teknolojilerden daha fazla faydalanmasını sağlamış ve demokratik katılımı güçlendirmiştir. Ayrıca, dijital becerilerin artırılmasına yönelik girişimler, bireylerin dijital ekonomiye entegrasyonunu kolaylaştırmış ve toplumsal dönüşümün hızlanmasına olanak tanımıştır.

Avrupa Dijital Tek Pazarı, dijitalleşmenin ekonomik, siyasi ve toplumsal etkilerini bir arada ele alarak, küreselleşme sürecine güçlü bir katkı sağlamıştır. Bu girişim, Avrupa Birliğı'nin küresel dijital ekonomide liderlik hedeflerini desteklemiş ve dijitalleşmenin küresel düzeyde etkilerini artırmıştır. AB, DSM ile dijitalleşmenin sunduğı fırsatları küresel bağlamda değerlendirerek, uluslararası sistemde dijitalleşmenin normlarını belirleyen bir aktör haline gelmiştir.

Avrupa Birliğı (AB), küreselleşme sürecinin merkezinde yer alan ekonomik, siyasi ve toplumsal bir aktör olarak, uluslararası ilişkilerde önemli bir yer edinmiştir. Dijitalleşme eksenli politikalarıyla AB, küresel düzeyde yalnızca ekonomik bir güç değil, aynı zamanda uluslararası sistemin yönetim normlarını şekillendiren bir aktör olarak öne çıkmıştır. Bu bağlamda, Avrupa Birliğı'nin dijitalleşme stratejileri, küreselleşmenin dinamiklerini dönüştüren ve bu süreçte belirleyici bir rol oynayan stratejik araçlar olarak dikkat çekmektedir. Dijital ekonominin büyümesiyle birlikte, uluslararası sistemde ekonomik güç dengeleri değişmiş, siyasi normlar yeniden şekillenmiş ve toplumsal yapılar dönüşüm geçirmiştir.

Avrupa Birliğı, dijital ekonomiyi uluslararası ticaret ve ekonomik iş birliğı bağlamında yeniden tanımlayan bir liderlik sergilemiştir. Dijital Avrupa Programı, Avrupa Dijital Tek Pazarı ve Avrupa 2020 Stratejisi gibi

girişimler, AB'nin küresel ekonomik sistemdeki konumunu güçlendiren politikalar olarak dikkat çekmektedir. Özellikle, dijital ürün ve hizmetlerin serbest dolaşımını teşvik eden Avrupa Dijital Tek Pazarı, küresel ticaretin daha hızlı ve entegre bir yapıya kavuşmasını sağlamıştır. Küreselleşme sürecinde dijital teknolojilerin önemi artarken, AB, dijital altyapı yatırımları ve yenilikçi politikalar aracılığıyla, sadece ekonomik büyümeyi desteklemekle kalmamış, aynı zamanda ekonomik sürdürülebilirliği sağlamayı da hedeflemiştir. Yeşil ekonomi ve dijitalleşme eksenli politikalar, Avrupa Birliği'nin yalnızca bir ekonomik aktör değil, aynı zamanda çevresel sürdürülebilirlik alanında küresel lider olduğunu göstermiştir. Bu durum, uluslararası ekonomik sistemde çevre ve ekonomi arasındaki dengenin korunmasına yönelik küresel iş birliğini teşvik eden bir AB'nin varlığını güçlendirmiştir. Avrupa Birliği, küreselleşme sürecinde yalnızca ekonomik bir aktör değil, aynı zamanda siyasi normların belirlenmesinde öncü bir güç olarak hareket etmiştir. Özellikle dijital haklar, veri güvenliği ve siber güvenlik alanlarında geliştirilen politikalar, AB'nin uluslararası sistemde norm belirleyici rolünü pekiştirmiştir. Genel Veri Koruma Tüzüğü (GDPR) gibi düzenlemeler, yalnızca Avrupa Birliği içinde değil, aynı zamanda küresel düzeyde dijitalleşme süreçlerine rehberlik eden standartlar haline gelmiştir. AB'nin bu norm belirleyici gücü, uluslararası ilişkiler bağlamında iki önemli etki yaratmıştır. İlk olarak, dijitalleşme süreçlerinde etik ve şeffaflık gibi değerlerin ön plana çıkmasını sağlamış, böylece uluslararası dijital yönetişimde Avrupa'nın liderliği pekişmiştir. İkinci olarak, dijital egemenlik kavramı üzerinden kendi altyapısını ve teknolojik bağımsızlığını güçlendirme çabaları, AB'nin uluslararası sistemdeki otonomisini artırmıştır. Bu durum, küreselleşme bağlamında dijitalleşmenin, devletlerin egemenlik sınırlarını yeniden tanımladığı bir sürece dönüşmesini sağlamıştır. Küreselleşme, toplumsal yapıları dönüştürürken, dijitalleşme bu dönüşüm sürecini hızlandıran bir etken haline gelmiştir. Avrupa Birliği, dijitalleşmenin toplumsal eşitsizlikleri azaltma ve sosyal katılımı artırma potansiyelini etkin bir şekilde kullanmıştır. Dijital kapsayıcılığı artırmaya yönelik politikalar, bireylerin dijital ekonomiye ve topluma daha aktif bir şekilde katılımını sağlamıştır. Özellikle kırsal ve dezavantajlı bölgelerde dijital altyapının geliştirilmesi, AB'nin sosyal kapsayıcılık hedefleri doğrultusunda kaydettiği ilerlemeyi göstermektedir. Ayrıca, dijital becerilerin geliştirilmesine yönelik eğitim politikaları, bireylerin küresel iş gücüne entegrasyonunu kolaylaştırmış ve toplumsal kalkınmayı desteklemiştir. Bu durum, dijitalleşmenin yalnızca ekonomik bir süreç olmadığını, aynı zamanda bireylerin küreselleşme sürecine katılımını artıran bir araç olduğunu ortaya koymaktadır. Avrupa Birliği, dijitalleşme stratejileri aracılığıyla küreselleşmenin geleceğinde belirleyici bir rol oynamaya devam etmektedir. Dijital ekonominin gelişimi, uluslararası ilişkilerde ekonomik güç dengelerini yeniden tanımlarken, AB'nin norm belirleyici liderliği, dijitalleşme süreçlerinin etik ve sürdürülebilir bir şekilde ilerlemesini sağlamaktadır. Bu bağlamda, Avrupa Birliği'nin küreselleşmeye yönelik etkileri, hem ekonomik hem de siyasi düzeyde küresel sistemin dönüşümünü destekleyen bir güç olarak değerlendirilebilir. Uluslararası ilişkiler bağlamında, AB'nin dijitalleşme politikaları, çok taraflı iş birliği

mekanizmalarını güçlendiren bir etkiye sahiptir. Dijitalleşmenin ulusal sınırları aşan yapısı, devletler arası iş birliğinin önemini artırmış, bu da AB'nin uluslararası sistemdeki norm belirleyici konumunu güçlendirmiştir. Avrupa Birliği, dijitalleşme aracılığıyla uluslararası ilişkilerde yeni iş birliği alanları yaratmış ve küresel düzeyde etkili bir aktör olarak konumunu sağlamlaştırmıştır. Avrupa Birliği, küreselleşme ve dijitalleşme süreçlerinin kesişim noktasında yer alarak, uluslararası sistemin dönüşümünde merkezi bir rol oynamaktadır. Dijitalleşme politikaları, AB'nin küresel düzeyde ekonomik büyümeyi destekleyen, siyasi normları şekillendiren ve toplumsal refahı artıran bir aktör olmasını sağlamıştır. Bu süreçte, Avrupa Birliği, sadece kendi bölgesinde değil, küresel ölçekte de dijitalleşme ve küreselleşme arasındaki etkileşimi yönlendiren bir güç olarak öne çıkmıştır. AB'nin dijitalleşme stratejilerinin başarısı, uluslararası sistemde çok taraflı iş birliği ve norm belirleyici bir yaklaşımın benimsenmesiyle doğrudan ilişkilidir. Avrupa Birliği, dijitalleşmenin sunduğu fırsatları değerlendirerek, küreselleşme sürecini sürdürülebilir, kapsayıcı ve adil bir şekilde ilerletmeyi hedeflemektedir. Bu bağlamda, AB'nin küreselleşmeye yönelik etkileri, gelecekte de uluslararası ilişkilerde yeni normlar, iş birliği modelleri ve liderlik yaklaşımları geliştiren bir çerçeve sunmaya devam edecektir. Küreselleşmenin geleceğinde, dijitalleşme ve uluslararası iş birliği daha da önem kazanacak, bu süreçte Avrupa Birliği, dijital teknolojiler ve yönetim normları üzerinden küresel sistemin şekillenmesine katkı sunan en etkili aktörlerden biri olmaya devam edecektir. Bu nedenle, AB'nin dijitalleşme stratejileri, yalnızca ekonomik büyümeyi değil, aynı zamanda uluslararası ilişkilerin geleceğini şekillendiren bir vizyonu temsil etmektedir.

SONUÇ

Dijitalleşme ve küreselleşme, 21. yüzyılın ekonomik ve siyasi dinamiklerini şekillendiren iki temel unsur olarak uluslararası ilişkilerde merkezi bir konumda yer almaktadır. Dijitalleşme, teknolojik yeniliklerin ekonomik büyümeyi ve toplumsal değişimi hızlandırdığı bir çağın sembolü olurken, küreselleşme bu teknolojilerin dünya genelinde yayılmasını ve ekonomiler arasında daha güçlü bağların oluşmasını sağlamıştır. Avrupa Birliği (AB), bu iki sürecin kesişim noktasında yer alarak, dijital ekonomiyi stratejik bir araç olarak kullanmış ve küresel düzeyde lider bir aktör olarak konumlanmayı hedeflemiştir.

Bu tez, Avrupa Birliği'nin dijital ekonomi politikalarını detaylı bir şekilde ele alarak, bu politikaların uluslararası sistem üzerindeki etkilerini değerlendirmiştir. Dijital ekonominin temel bileşenleri olan yapay zeka, büyük veri analitiği, nesnelerin interneti (IoT) ve e-ticaret gibi yenilikçi teknolojiler, yalnızca ekonomik büyümeyi değil, aynı zamanda uluslararası ilişkilerin güç dengelerini de değiştirmiştir. Avrupa Birliği, dijitalleşmenin sunduğu fırsatları değerlendirirken, bu dönüşümün getirdiği riskleri ve zorlukları da ele alarak, kapsamlı bir strateji geliştirmiştir.

Dijital ekonomi, AB için ekonomik büyümenin ötesinde bir anlam taşımaktadır. Dijitalleşme, ekonomik faaliyetlerin sınırlarını genişleterek, küresel ticareti yeniden şekillendirmiştir. E-ticaret, genişbant internet erişimi ve dijital platformlar, tüketici davranışlarını değiştirerek, geleneksel ticaret modellerini dönüştürmüştür. Avrupa Birliği, bu süreçte dijital ekonominin ekonomik ve sosyal etkilerini dengelemek için kapsamlı politikalar geliştirmiştir. Özellikle Avrupa Dijital Tek Pazarı girişimi, dijital ürünlerin ve hizmetlerin serbest dolaşımını sağlayarak, AB içindeki dijitalleşme sürecini hızlandırmayı amaçlamıştır. Dijital Avrupa Programı ve Dijital Ekonomi ve Toplum Endeksi (DESI), AB'nin dijitalleşme politikalarının yönlendirilmesinde kritik bir rol oynamıştır. Bu araçlar, dijitalleşmenin ekonomik ve sosyal etkilerini ölçerek, üye ülkelerin dijital dönüşüm süreçlerini desteklemiştir. DESI, dijitalleşmenin bölgesel eşitsizlikleri azaltma potansiyelini ortaya koyarken, Dijital Avrupa Programı, yapay zeka ve siber güvenlik gibi stratejik alanlarda liderliği hedeflemiştir.

Avrupa Birliği'nin dijital ekonomi stratejileri, küreselleşmenin getirdiği fırsatlara ve zorluklara uyum sağlama çabalarını yansıtmaktadır. Küreselleşme, bilgi ve teknolojinin sınırları aşan bir hızla yayılmasını sağlamış, bu da dijital ekonominin büyümesini hızlandırmıştır. Ancak, dijitalleşme ile küreselleşme arasındaki bu dinamik ilişki, AB için sadece fırsatlar değil, aynı zamanda zorluklar da yaratmıştır.

Dijitalleşme, küresel ekonomik sistemin yapısını köklü bir şekilde değiştirmiştir. Özellikle büyük veri analitiği ve IoT gibi teknolojiler, endüstriyel üretimden tedarik zinciri yönetimine kadar birçok alanda yenilikçi çözümler sunarak, küresel rekabeti artırmıştır. Avrupa Birliği, bu teknolojilerin ekonomik fırsatlarını değerlendirirken, veri güvenliği, siber tehditler ve dijital bölünme gibi konularda da proaktif bir yaklaşım benimsemiştir.

Avrupa Dijital Tek Pazarı, AB'nin dijital ekonomi stratejisinin merkezinde yer alarak, Avrupa'nın dijital ekonomideki liderlik hedeflerini desteklemiştir. Bu strateji, dijital ürünlerin ve hizmetlerin serbest dolaşımını sağlayarak, AB genelinde ekonomik entegrasyonu güçlendirmiştir. Özellikle sınır ötesi e-ticaretin teşviki, tüketicilere daha geniş ürün yelpazesi sunarken, işletmelerin küresel pazarlara erişimini kolaylaştırmıştır.

Dijital ekonominin büyüme potansiyelini artırmak için kişisel olmayan verilerin serbest dolaşımı gibi politikalar, AB'nin rekabet gücünü artırmayı hedeflemiştir. Bu tür düzenlemeler, büyük veri analitiği ve yapay zeka gibi teknolojilerin etkin kullanımını teşvik ederek, yenilikçiliği desteklemiştir. Bununla birlikte, AB, bu politikaların uygulanmasında etik ilkeler, şeffaflık ve güvenilirlik gibi değerleri ön planda tutarak, dijital ekonomiyi sürdürülebilir bir model çerçevesinde yönetmiştir.

Dijitalleşme, uluslararası ticaretin doğasını köklü bir şekilde değiştirmiştir. Dijital ticaret, sınırların ötesinde ürün ve hizmet akışını kolaylaştırırken, yeni iş modellerinin gelişimine olanak tanımıştır. Avrupa

Birliği, dijital ticaret politikalarını geliştirerek, küresel ekonomik sistemdeki liderlik iddiasını sürdürmeyi hedeflemiştir. Bununla birlikte, dijitalleşmenin getirdiği veri güvenliği, düzenleme zorlukları ve dijital bölünme gibi sorunlar, AB'nin ticaret politikalarının şekillenmesinde önemli bir rol oynamıştır.

AB'nin dijital ticaret politikaları, yalnızca ekonomik büyümeyi değil, aynı zamanda dijital teknolojilerin toplumsal faydalarını artırmayı amaçlamıştır. Bu bağlamda, AB'nin norm belirleyici rolü, veri koruma düzenlemeleri ve dijital haklar gibi alanlarda uluslararası standartların oluşturulmasına katkıda bulunmuştur.

Dijital egemenlik, AB'nin dijital ekonomi politikalarının temel dayanak noktalarından biri olmuştur. AB, dijital teknolojilere bağımlılığı azaltmak ve dijital altyapı üzerinde kontrolü sağlamak için çeşitli girişimler geliştirmiştir. GDPR gibi düzenlemeler, dijital hakların korunmasını ve veri güvenliğinin artırılmasını sağlamış, bu da AB'nin uluslararası arenadaki norm belirleyici rolünü güçlendirmiştir. Avrupa Birliği, dijital egemenlik stratejisini küresel düzeyde güçlendirmek için yapay zeka, siber güvenlik ve dijital kamu hizmetleri gibi alanlarda liderlik hedeflerini sürdürmüştür. Bu strateji, Avrupa'nın dijital ekonomideki rekabet avantajını artırarak, küresel pazarlarda daha etkili bir aktör olmasını sağlamıştır.

Bu tez, Avrupa Birliği'nin dijital ekonomi politikalarını küreselleşme bağlamında ele alarak, dijitalleşmenin uluslararası ilişkiler üzerindeki etkilerini kapsamlı bir şekilde analiz etmiştir. Dijitalleşme, ekonomik büyümeyi destekleyen bir araç olmanın ötesinde, uluslararası sistemde güç dengelerini yeniden şekillendiren bir süreç olarak öne çıkmaktadır. Avrupa Birliği, bu sürecin sunduğu fırsatları değerlendirirken, dijitalleşmenin risklerini minimize etmek için kapsamlı politikalar geliştirmiştir.

Sonuç olarak, AB'nin dijital ekonomi politikaları, uluslararası sistemdeki rolünü güçlendiren ve dijitalleşme süreçlerinde küresel bir liderlik iddiasını destekleyen bir çerçeve sunmaktadır. Ancak, bu politikaların sürdürülebilirliği ve etkinliği, dijital teknolojilerin etik, kapsayıcı ve şeffaf bir şekilde yönetilmesine bağlıdır. Dijitalleşme, sadece ekonomik bir dönüşüm değil, aynı zamanda uluslararası ilişkilerde yeni bir dönemin habercisidir. Avrupa Birliği, bu dönüşüm sürecinde stratejik bir aktör olarak ön planda yer almaktadır.

KAYNAKÇA

- Ahmad, N., & Ribarsky, J. (2018). Towards a framework for measuring the digital economy. 16th Conference of IAOS. OECD Headquarters, Paris, France, 19-21 September 2018.
- Avrupa Komisyonu. (2013). Expert Group on Taxation of the Digital Economy. Brussels: European Commission.
- Bank for International Settlements. (2023). Artificial Intelligence in Financial Services. Basel: BIS.
- Bordo, M. D., Eichengreen, B., & Irwin, D. A. (2003). Is globalization today really different than globalization a hundred years ago? NBER Working Paper Series, (10376).
- Brynjolfsson, E., & McAfee, A. (2014). The second machine age: Work, progress, and prosperity in a time of brilliant technologies. W.W. Norton & Company.
- Bukht, R., & Heeks, R. (2017). Defining, conceptualising and measuring the digital economy. Global Development Institute working papers, (68).
- Bukht ve Heeks.
- Castells, M. (1996). The Rise of the Network Society. Blackwell.
- Chang, W., & Liu, Y. (2023). Integration of blockchain and artificial intelligence in international trade analytics. International Journal of Digital Commerce, 18(2), 145-163.
- Competition and Markets Authority. (2022). Digital Markets Strategy. London: CMA.
- Cox, R. W. (1987). Production, Power, and World Order: Social Forces in the Making of History. Columbia University Press.
- Cybersecurity Ventures. (2023). Global Cybersecurity Market Report. New York: CV.
- Dahlman, C., Mealy, S., & Wermelinger, M. (2016). Harnessing the digital economy for developing countries. OECD Development Centre Working Papers, No. 334, OECD Publishing, Paris.
- Dahlman vd., 2016.
- Deloitte. (2022). The future of e-commerce: Trends and predictions for 2023 and beyond. Deloitte Insights.
- Dünya Bankası. (2021). World Development Report 2021: Data for Better Lives. Washington, DC: World Bank.

- European Commission. (2021). Digital Economy and Society Index (DESI) 2021. Brussels: European Commission.
- European Commission. (2022). The Digital Services Act package. Retrieved from <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/digital-services-act-package>.
- European Commission. (2023). Digital Markets Act: Ensuring fair and open digital markets. Brussels: EC. European Commission, 2023.
- European Parliament. (2015). Challenges for competition policy in a digitalised economy. Brussels: European Parliament.
- Floridi, L., & Taddeo, M. (2016). What is data ethics? *Philosophical Transactions of the Royal Society A: Mathematical, Physical and Engineering Sciences*, 374(2083), 20160360.
- Food and Agriculture Organization. (2023). The State of Food and Agriculture: Digital Technologies in Agriculture. Rome: FAO.
- G20 DETF. (2016). G20 Digital Economy Development and Cooperation Initiative. G20 Digital Economy Task Force.
- GSMA. (2016). The Mobile Economy 2016. GSM Association.
- Held, D., & McGrew, A. (2000). *Global Transformations: Politics, Economics and Culture*. Stanford University Press.
- House of Commons. (2016). The Digital Economy. London: House of Commons Business, Innovation and Skills Committee.
- IMF. (2018). Measuring the Digital Economy. IMF Staff Report. Washington, DC: International Monetary Fund.
- International Data Corporation. (2022). Worldwide Digital Transformation Spending Guide. IDC.
- International Data Corporation. (2023). Worldwide Internet of Things Spending Guide. IDC.
- International Energy Agency. (2023). Digitalization and Energy. Paris: IEA.
- International Labour Organization. (2022). World Employment and Social Outlook 2022: The role of digital labour platforms in transforming the world of work. Geneva: ILO.
- Knickrehm, M., Berthon, B., & Daugherty, P. (2016). Digital disruption: The growth multiplier. Accenture Strategy.

- Manyika, J., Lund, S., Bughin, J., Woetzel, J., Stamenov, K., & Dhingra, D. (2016). Digital globalization: The new era of global flows. McKinsey Global Institute.
- McKinsey Global Institute. (2016). Digital globalization: The new era of global flows. McKinsey & Company.
- MIT Technology Review. (2023). Platform Economics and Digital Transformation. MIT Press.
- OECD. (2015). OECD Digital Economy Outlook 2015. OECD Publishing, Paris.
- OECD. (2016). OECD Digital Economy Outlook. Paris: OECD Publishing.
- OECD. (2020). Tax Challenges Arising from Digitalisation – Report on Pillar One Blueprint: Inclusive Framework on BEPS. OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project. Paris: OECD Publishing.
- OECD. (2023). Digital Economy Outlook 2023. Paris: OECD Publishing.
- Robertson, R. (1992). Globalization: Social Theory and Global Culture. Sage.
- Rosenau, J. N. (1997). Along the Domestic-Foreign Frontier: Exploring Governance in a Turbulent World. Cambridge University Press.
- Russell, S. J., & Norvig, P. (2016). Artificial intelligence: a modern approach. Malaysia; Pearson Education Limited.
- Stiglitz, J. E. (2002). Globalization and Its Discontents. W.W. Norton.
- Strange, R., & Zucchella, A. (2017). Industry 4.0, global value chains and international business. *Multinational Business Review*, 25(3), 174-184.
- Tapscott, D. (1996). The digital economy: Promise and peril in the age of networked intelligence. New York: McGraw-Hill.
- Tomlinson, J. (1999). Globalization and Culture. University of Chicago Press.
- UNCTAD. (2019). Digital Economy Report 2019: Value Creation and Capture: Implications for Developing Countries. United Nations, New York.
- UNCTAD. (2022). Digital Economy Report 2022: The impact of digital platforms on trade and development. United Nations Conference on Trade and Development.
- UNESCO, 2023.
- United Nations Human Settlements Programme. (2023). The Future of Asian and Pacific Cities Report. Nairobi: UN-Habitat.

Van Dijk, J. (2020). *The Network Society*. Sage.

Wallerstein, I. (1974). *The Modern World-System: Capitalist Agriculture and the Origins of the European World-Economy in the Sixteenth Century*. Academic Press.

WEF (World Economic Forum). (2015). *Expanding participation and boosting growth: The infrastructure needs of the digital economy*. Geneva: World Economic Forum.

World Economic Forum. (2023). *Digital Transformation Initiative: Platform Economy and Sustainable Development*. Geneva: WEF.

World Health Organization. (2023). *Global Strategy on Digital Health 2020-2025*. Geneva: WHO.

WP. (2017). *The top 25 technology companies by market capitalization*. Washington Post.